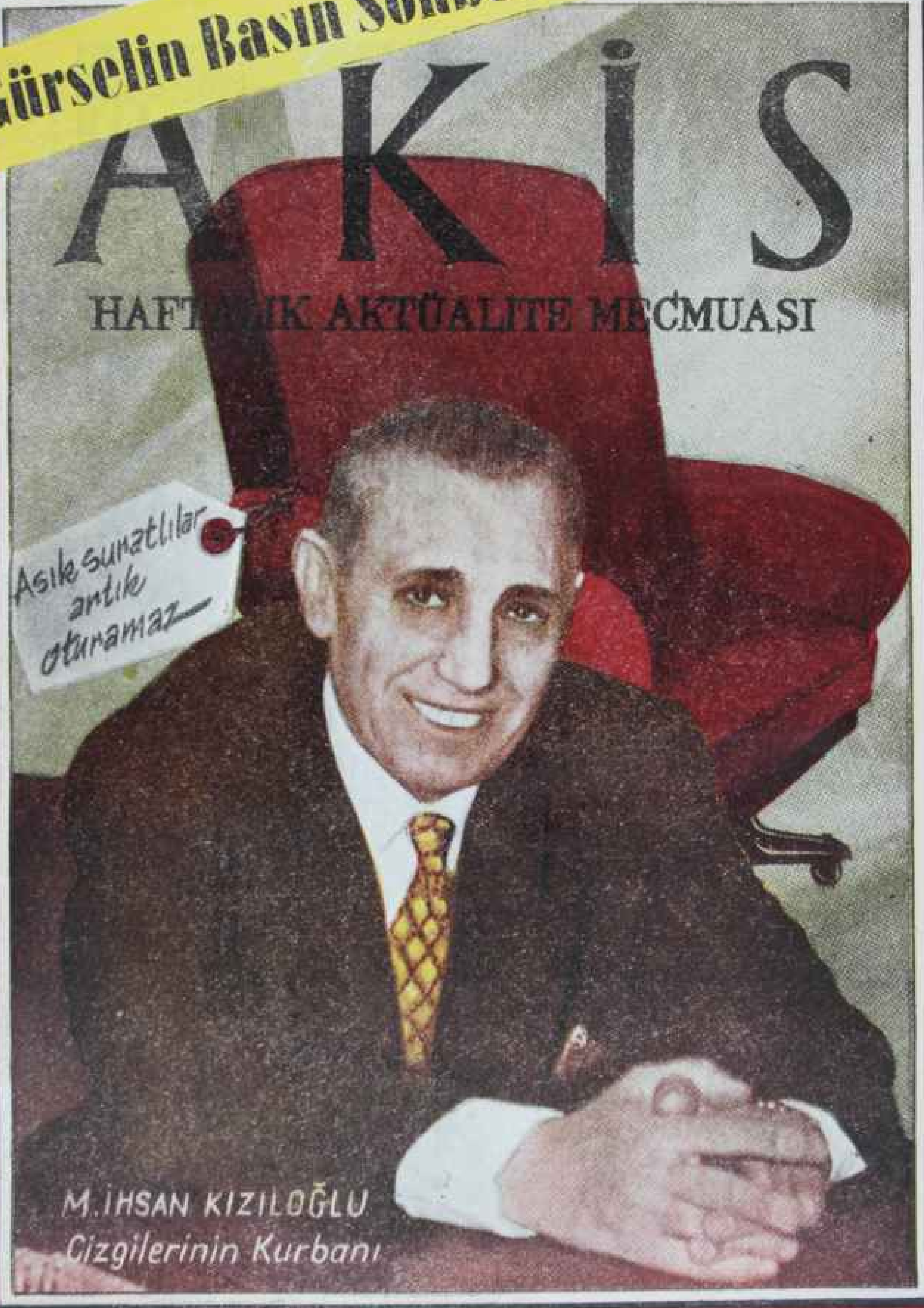
Gürselin Basın Sohbeti

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI: 1 LİRA

Neşeli ve memnun
— ÇÜNKÜ HER TARAFI YAĞA BULANMIŞ, İS İÇİNDEKİ TAVASINI BİRKAÇ DAKİKADA TEMİZLEYİVERDİ
FAY
fay
Bu temizlik mucizesi yalnız ve yalnız FAY Temizleme Tozu sayesinde gerçek olabilir. Puro Sabun Fabrikasında tamamen hususi bir formülle imâl edilen FAY Temizleme Tozu, kiri, yağı, pası ve bütün lekeleri yokeder... ev kadınının bilûmum temizlik işlerinde sür'at ve kolaylık sağlar.
fay
HERŞEYİ
DAHA İYİ
TEMİZLER
ÜSTELİK —
Fay Temizleme Tozu Kutularına Para ve Hoş Sürprizler rasgele serpiştirilmektedir. Yüzbinlerce ev kadını gibi siz de bugün bakkalınızdan Fay isteyiniz

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Yıl: 6, Cilt: XX, Sayı: 349
Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7
Tel: 11 89 92 P K 582 Ankara
*
İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
***Rüzgarlı Matbaa* Tel : 11 52 21**

Başyazar
Metin Toker

Akis Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER
*
Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ
*
Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Bacını Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :
3 ayak (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira
İlan şartları :
Santimi : 20 lira
3 renkli arka kapak : 2.500 TL
İlân işleri ;
Telefon : 11 52 21
TELE - RADYO - REKLAM
Atatürk Bulvarı Büyük Han No. 89
ANKARA — Tel: 12 87 93 - 12 98 77
Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa
Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı tarih : 5.3.1961

Kapak resmimiz
M. İhsan Kızıloğlu
Asık yüzün yediği baş

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bitirdiğimiz hafta, başkent siyasî kulisi için hayli hareketli re bereketli geçti. Evvelâ, haftanın başından itibaren ortaya çıkan, kabinede yeni bir revizyon haberi ve nihayet haftanın ortasında Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Muharrem İhsan Kızdoğlunun beklenen istifası, siyaset kazanının bir parça daha kaynamasına sebep oldu. Fakat işin meraklı safhası, "istifa haberi"nin başkent siyasî havasında bıraktığı tesirle başladı. Sadece yüzünün çizgilerini ayarlıyamıyan bir Bakanın istifasından ziyada merak uyandıran husus, Hükümette yeni istifaların olup olmıyacağı idi. Tabii, siyasî görüşü pek parlak bir takım zevat hemen muhayyilelerini işlettiler ve havaya yeni istifa haberleri uçurdular. Haftanın sonuna doğru bu rivayet zincirinin halkaları hayli genişledi ve basına bol malzeme sağlanmış oldu. Fakat, işin tahminle tefsirle halledilecek tarafı yoktu. Gerçi kabine içinde bir revizyon yapılacaktı ama, bunu istifalar silsilesi yolundaki rivayetlere bağlamak pek yerinde değildi. Nitekim öyle de oldu. Bitirdiğimiz haftanın en dolu günlerinden -tabii siyasî gerilim bakımından- perşembe günü bizzat Devlet ve Hükümet Başkam Gürsel tarafından bu rivayetlerin aslı olmadığı açıklandı ve kabineye yeni ithal edilen eski Bakanların isimleri basına bildirildi. .

Tabii ki bu yeni tâyinlerin ve asık yüzlü bir Bakanın istifasının da bir "nedeni" ve "niçini" mevcuttu. AKİS muhabirleri haftanın başından itibaren bu mesele üzerinde gereği kadar durdular. O kadar ki, bu muammayı çözmek için bir AKİS muhabiri bir hafta boyunca Başbakanlık binasının önünde nöbet tuttu. Diğer bir AKİS'çi yeni Bakanlarla temasa geçti ve onların görüşlerini öğrendi. Böylece YURTTA OLUP BİTENLER kısmında yer alan "Hükümet" başlıklı yazı hazırlandı. AKİS okuyucularının, bu yazmm sonuna geldiklerinde **bazı** suallerine cevaplar bulabileceklerini ümid ediyoruz.

*

T'abii, başkentte siyasî havanın böylesine kesafet kazanmasının bir sebebi de babacan bir Orgeneralin artık her sabah Başbakanlıktaki odasında Devlet ve Hükümet işleriyle meşgul olmağa başlamasıydı. Orgeneral Gürsel, nekahet devresinin sonunda, haftanın ortasındaki perşembe günü Başbakanlık binasının üst katında Bakanlar Kurulu Toplantı Salonunda bir basın toplantısı yaptı. Bu toplantıda hemen hemen bütün başkent muhabirleri hazır ve nazırdılar. Bir AKİS'çi de Orgeneralin sol tarafında toplantıyı başından sonuna kadar takip etti ve "Devlet Başkanlığı" yazısını hazırladı. Gürselin basınla sohbetini anlatan bu yazıdan, babacan Orgeneralin eski sıhhatine yeniden kavuştuğunu ve memleket meseleleri üzerine eğildiğini: memnunlukla öğreneceksiniz.

*

Geçen haftanın içinde İstanbulda, Babıâlide bir yeni furya başladı. Bu furya bir gazete enflâsyonu mahiyetindeydi. Bir taraftan Kasım Gülek Tanin isimli yeni bir gazeteyi neşre başlarken diğer taraftan Havadisin malûm ikilisi -Hami Tezkan, Gökhan Evliyaoğlu- bir takım yeni kombinezonlara girdiler. Malûm ikilinin ilk hareketleri maddî müzayaka içinde bulunan Cemil Sait Barlastan Son Havadisi satın almak oldu. Tabii sabık Havadisçilere cazip gelen gazetenin isminin içersinde Havadis kelimesinin bulunmasıydı.

İşte, geçen haftanın ortasında başlıyan ve sonunda inkişaf eden bu furyanın hikâyesi BASEN sayfalarımızda yer alan "Gazeteler" başlıklı yazıda aldatılmaktadır.

Okuyucularımızdan aldığımız mektuplarda, magazin kısmımızın bir parça daha yüklü olması gerektiği ifade edilmektedir. Zannediyoruz ki bu talebi bu hafta -imkân nispetinde- karşılamış bulunuyoruz. Siyasî hâdiselerin hareket grafiğinin müsaadesi ölçüsünde SANAT, CEMİYET, KADIN sayfalarım daha da mükemmelleştirmeğe gayret edeceğiz.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XX, Sayı: 349

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

6 MART 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Seçime hazırlanan halk topluluğu
Yolun kısası = Seçim

Millet

Vehimler ve gerçekler

Bitirdiğimiz hafta içinde başkentin siyasi çevrelerinde sebebini anlamak kolay, fakat haklı görülmesi güç bir takım endişeler zihinlere ve yüreklere gölge düşürdü. Tıpkı denize atlıyacak bir kimsenin suyun kenarında "Aman, ya çok soğuksa.." diye tereddüt geçirmesi gibi, memleketi normal idareye kavuşturacak tek yol olan seçim yoluna sapılmasının arefesinde bu ameliyenin tabii dalgalanışlan gözlerde fazla büyütüldü. Halbuki, her denize giren denize ne Saman girerse girsin nasıl mutlaka ıslanacaksa her seçimin de, ne zaman yapılırsa yapılsın dalgalanışlara mutlaka sebebiyet vereceği göz önünde tutulsaydı şüphesiz daha cesaretli davranmak imkânı bulunurdu. Bu yapılmadığından, haftanın ortasında alınacağı ümit edilen "Siyasî faaliyetlere müsaade" kararı alınamadı ve bir açıklama haftanın sonuna kadar boş yere beklendi. Devlet ve memleket idaresindeki tecrübeleri ister istemez az olan bugünün kudret sahipleri tereddütlerini yeninceye kadar bir zaman parçasının daha maalesef kaybedileceği anlaşılmaktadır.

Tereddütler, esasını iki ana düşünceden almaktadır. Bunların birincisi, suyun henüz bir seçime, yâni bir siyasî çekişmeye cevaz verecek derecede durulmadığı sanısıdır. Bu sanıyı taşıyanlar biraz fazla evhamın verdiği endişeyle memleketteki havaya hatalı teşhis koymakta, milletin gerçek nabzının nasıl attığı noktasında yanılmakta, yapılan işin heybetini küçümsemektedirler. Bir gürültücü ekalliyetin, hattâ bir avuç şamatacının kopardığı patırtı böyle düşünenlerin kulaklarında fazla akis bırakmaktadır. Halbuki gerçek tehlike, geçen zamanla lıalkta bir dolgunluğun vücut bularak bu şamatacıların sesine daha fazla kimsenin kapılmasıdır. Halktaki dolgunluğu önlemenin yolunu ise şiddet tedbirlerinde bulan bir iktidarı tarih şimdiye kadar kaydetmemiştir. Seçim zemininin en kötü hazırlanma usûlü, zerrece şüpbe edilmemelidir, böyle tedbirler heyulâsını elde sallamaktır. Milletin olgunlusuna hakikaten güvendikten sonra, siyasî faaliyetle beraber ortaya çıkması tabii karışıklıktan zerrece endişeye kapılmanın mânası yoktur. Göze mutlaka alınması gereken keşmekeş devresi ne kadar çabuk geçiştirilirse o kadar kolay atlatılacaktır.

İkinci bir fikir, yeni kurulan-aiyasî partilerin eski partilerle bir tefim savaşma girebilecek kuvveti henüz kazanmamış bulunmalarıdır. Bunun için onların derlenip toparlanmalarını beklemek, müteakiben siyasi faliyete müsaade etmek, bu fırsat da kendilerine verildikten sonra seçimlere gitmek lâzımdır. Bu, kâğıt üzerinde doğru ve mantıki bir görüştür. Nitekim, hesaplarını kâğıt üzerinde yapan bazı politika esnafı da Albay Türkeşin kudret sahibi olduğu günlerden bu yana hep aynı tezi savunmuşlar, katılacakları imtihanın tarihini geçiktirmeğe çalışmışlardır. Halbuki aslında, yeni siyasî par-

Haftanın İçinden

23 Altın Heykel

Metin TOKER

İhtilalin ilk haftalarında M. B. K. nin kurulmasından itibaren, herkesin hatırındadır, ben dahil bu mecmuası bütün yazarları "Aman M. B. K. yıpranmasın" diye çırpınmışızdır ve AKİS'in ayını hep o istikamette olmuştur. Bunda, iki fayda görüyorduk. Birincisi, kellelerini koltuklarına alarak bir askeri hükümet darbesi yapan asil vatan evlatlarının Tarihte, bütün nesillerine şan ve şeref sağlayacak bir mevki almalarının tek yolu buydu. Pek çok askeri hükümet darbesi 27 Mayıs ihtilalcilerinin hemen tamamının 27 Mayıs günü kalbini dolduran iyi hisler ve niyetler'e gerçekleştirilmiştir, fakat sonradan yol sapıtılmıştır."İyinin düşmanı en iyidir" derler. Pek çok nefis tablo, ressamının "aman, şurasına da bir fırça vurayım, burasını biraz daha güzelleştireyim" endişesine kentlisini kaptırması yüzünden berbat olmuştur. Askeri hükümet darbesiyle işbaşına gelen bazı talihsizlerin, milletlerinin kin ve nefret hisleriyle Tarihe göçmüş bulunması bu yüzdendir. Böyle bir tehlikeyi bizim ihtilâlcilerimiz,, meşhur 141er kendilerini bilinen istikamete sürüklemek istediklerinde geçirmişler, badireyi başarıyla atlatmışlardır. Mecburî şartlar altında biraz uzayan iktidar devrelerinde M. B. K. nin üyeleri, hatâlarım kendilerinin de itiraf ettikleri bir takım tasarruflarına rağesas hedefi bir tek an kaybetmemek suretiyle milletin gerçek ve em samimi minnet hislerine hak kazanmışlardır. Milletlerin minneti kolay kazandır şey değildir. Ama 23 ihtilâlci, hiç şüphe etmesinler, bir gün heykelle» rinin İkinci Cumhuriyetin parlamentosu önüne dikildiğini görecekler veya çocukları bu heykelllerin altında gururla mutlaka dolaşacaklardır. Vefalı milletler, kendilerine feragatle ve fedakârhkla hizmet eden evlatlarını asla unutmazlar. M B. K, nin 23 üyesi, gerçek tarihi misyonları olan "Bu memlekette politikanın dışında bir kuvvet vardır ki her diktatorya teşebbüsünü[1] mutlaka boğar ve cemiyeti demokratik nizamlara tekrar kavuşturup, bırakır" inancını yüreklere yerleştirme ödevlerini başarıyla tamamladıkları, arabayı kazasız) belâsız hedefine ulaştırdıkları gün Türk tarihinin büyükleri arasında yerlerini alacaklardır.

Ama bunun yanında da ihtilâlcilerin şahıslarının dışında, M. B. K. nin ve M. B. K. idaresinin yıpranmaması için bir esaslı sebep vardır. İkinci Cumhuriyetin hele ilk iktidarı, devraldığı ağır yük yüzünden son derece güç şartlar altında vazife görecektir. Bundan dolayıda, belki iktidarların normal yıpranma süresinden önce aşınacaktır. Memleketin meselelerini hallederken tek, ama küçümsenmez kuvveti bir serbest seçimle kurulmuş bulunması olacaktır. Buna rağmen tedavi devresinin kaçınılmaz tahditleri ve sıkıntıları insanların beşeri hislerini ister istemez tahrik edecektir. O zaman, bir maziye hasret, bir başka idarenin daha iyi olduğu kanun mutlaka duyulacaktır.

Şimdi, son derece realist düşünülürse ve fikirler samimiyetle söylenirse zerrece şüphe yoktur ki ikinci Cumhuriyetin ilk iktidarı bir C. H. P. iktidarı olacaktır. Bu iktidara karşı, önümüzdeki sıkıntılı devrede, fiiliyatta olmasa bile ruhlarda bir alternatif lâzımdır. Eğer M. B. K. idaresi kendi devresini halka zor gelmeden, bıkkınlık vermeden ve tam samanında kapatırsa hafızalarda hasreti çekilen bir idare olarak ebediyen yaşayacaktır. Bu, içinde yaşadığımız şartlar altında memlekete yapılacak en büyük hizmettir. Böyle bir İhtimali en iyi niyetlerle dahi olsa, topraklarımıza ilerde şu hale veya bu hale getirme sevdasına kapılmama pahasına dahi bulunsa zedelemek bir doğru hareket sayılamaz. Zira halk yarın dolgun hale gelirse, M. B. K. idaresinde bir alternatif göremediği takdirde, bugünkü ruh haletini tamamen unutur ve Bayar-Menderes rejimi, gözünde bambaşka şekil alır. C. H. P. iktidarı tabii ömrüyle yıpranmaya başladığında milletin gönlünde o iki komitecinin değil, feragat ve fedakârhk dolu, yüzdeyüz Atatürkçü 23 genç subayın tertemiz, iddiasız ve aşırılıklardan uzak idaresi hasretini duyurursa 27 Mayıs inkılâbı gerçek emniyetini bulur. Zira 27 Mayıs hareketi gibi hareketlerin asıl emniyeti tesrii değil, sosyal kanunlarla sağlanır ve bunun dışındaki bütün tedbirler geçici olmaktan ileri gitmez.

Üstelik, yeni parti kurma teşebbüsleri şu kısa devrede devlet ve memleket idaresiyle ne de olsa bir ünslyet peydahlamış bulunan genç ihtilâlciler içinde politikaya karşı bir temayül duyanlara vazifeler vaad etmektedir. Bu teşebbüslerden her birinin bir fiyasko teşkil ettiğinde zerrece şüphe yoktur. Seçimler üç ay sonra da yapılsa beş ay sonra da japılsa kuruluşlarım vodvile çevirmiş bulunan bu teşekküllere seçmenin iltifatım beklemek için pek hayalperest olmak lâzımdır. Bu şartlar M. B. K. idaresini sadece hafızalarda değil, fiiliyatta da bir lüzumlu alternatif haline getirmektedir. Senatörlükleri boyunca devlet ve memleket idaresindeki stajlarını tamamlayacak olan politikayı sevmiş ihtilâlciler ciddi bir teşekkül halinde milletin huzuruna çıkmak İstediklerinde bir handikapla karşılaşmazlarrsa, Demokrasinin dengesini kurabilirler. Sayın İnönü bugünün ve yarının politikacılarına son onbeş senelik davranışıyla bu sahada en garantili başarı vasıtalarının acele etmeme, temkin ve basiret olduğunu öğretmiştir. Partilerin, yasayabilmeleri için tabii doğum neticesi dünyaya gelmeleri şartı herkesin bildiği bir gerçektir. Yarının ömürlü ve büyük partileri Yassıadadan masumiyet beratı alacak Demokratların' kinden, intikam duygusundan uzak olarak derleyip toplayacakları eski Demokratlardan kuracakları parti, iktidara geldikten sonra C. HI. P. içinden mutlaka çıkacak parti ve arzu ederlerse, müstakbel senatörlerden faal politikayı tercih edecek olanların teşkil edecekleri partilerdir. C.H.P. nin de ilâvesiyle bunlardan sadece ikisinin seçmen kütlelerini cezbedeceğini, ötekilerin İngilterenin halihazır Liberal Partisi ayarında birer teşekkül olarak kalacağım tahmin bir kehanet değildir. Memleketin böyle bir siyasi istikbali içinde başarı şansı da, bugünden yarın üzerine ipotek koymamakla kabildir.

Parlak yarınların bizi beklediği batardan çıkarılmazsa, son olarak sayın İnönüyü dar kapıdan içeri sokan altın anahtar, sabır, hepimize başarı yollarını mutlaka açar.

tiler memleketin havası bir seçimle normale dönüp demokrasi bütün icaplariyle yürürlüğe girmeden, istenilirse kendilerine bir asırlık mühlet verilsin, birer varlık olarak Türkiyenin siyaset hayatında yer alamıyacaklardır. Bu hayata ancak bir seçim istikamet ve istikrar verecektir.

Bitirdiğimiz hafta içinde bu pek basit hakikatlerin henüz iyi niyetli herkese anlatılamamış olması, lüzumlu bir kararın alınmasını geciktirdi ve. doğrusu istenirse maksat sahiplerinin yüzünü güldürdü, onlara tatlı ümitler verdi.

ce Başbakan Yardımcısı Fahri özdilekle, İnönü ise hem özdilekle hem de Gürselle görüştü. Başbakanlığın önünde bekleşen muhabirler iki parti liderini binanın mermer merdivenleri üzerinde görünce Devlet Başkanının bir gün evvelki basın toplantısında cereyan eden bir konuşmayı hatırladılar. O gün Cemal Gürsel, hastalıktan kalktıktan sonra Başbakanlık binasında ilk basın toplantısını yapmaktaydı. İşte tam bu sırada bir gazetecinin suali ortalıkta dolaşan bir rivayetin hakiki mahiyetinin anlaşılması bakımından il-

Cuma günkü bu ziyaretler yuvarlak bir masa etrafında olmasa da memleketin iyi niyetli idarecileriyle iyi niyetli politikacılarının karşılıklı fikir teatisinden fayda umduklarım ortaya koydu. Günün meseleleri elbette ki seçimler ve dolayısıyla memleketin umumi durumuydu.

Gelmeyen açıklama

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında Başkan Gürselin basın toplantısında bir takım düğümlerin çözülmesini bekleyenler, beklediklerini bulamadılar. 2 Mart perşembe gününe kadar bütün tahminler -ve o andaki

Cemal Gürsel basın toplantısında gazetecilerle birlikte

Karanlık nokta kalmadı

Devlet Başkanlığı

Bir basın toplantısı

Bitirdiğimiz haftanın sonundaki cuma günü Devlet ye Hükümet Başkam Cemal Gürselin çalıştığı Başbakanlık binasının kapısı önünde bekleşen gazeteciler sabahleyin bir küçük fakat iyi niyetli, öğleden sonra bir dev parti liderinin içeri girdiğini gördüklerinde ortalıkta mühim işlerin döndüğünü anlamakta güçlük çekmediler. Başbakanlığın öğleden evvelki ziyaretçisi yeni doğmuş Y.T. P. nin Genel Başkanı Ekrem Alicandı. öğleden sonra gelen ise İsmet 1nönünün ta kendisiydi. Alican sâde-

gi çekti. Sual, bir kaç gün evvel bir gazetede çıkan bir haberden mülhem olarak sorulmuştu. Bahis konusu habere göre Başkan Gürsel, çok yalan bir zamanda siyasî parti liderlerini bir yuvarlak masa toplantısına davet edecek ve onların seçimlerle ilgili fikirlerini alacaktı. Acaba bu doğru muydu? İhtilâlin başı bu suali de yüzünden hiç eksik etmediği müşfik ifade ile cevaplandırdı:

"— Bunların hepsi rivayettir. Zaten ben liderlerle fikir teatisinde bulunuyorum. Yok bir de yuvarlak masa filân... Olacak şey değil bunlar. Sonra bence, şimdilik buna lüzum da yok."

niyet- bir açıklamanın yapılacağı merkezindeydi. Fakat son günlerde cereyan eden bazı hadiseler Devlet Başkanının beklenen basın toplantısının sıklet merkezini değiştirdi. Hattâ buna "toplantıyı sıklet merkezsiz de bıraktı" denilebilir.

Haftanın ortasındaki perşembe günü başbakanlık binasının üst katındaki Bakanlar Kurulu Toplantı Salonunda uzunca bir masanın başında başlayan toplantı hayli ilgi topladı. Bunda toplantıda ihtilâlin başının söylediği sözlerin rolü büyüktü. Nitekim toplantının ortalarında cereyan eden bir hâdise bütün nazarların babacan Orgenerale yönelmesi-

ne sebep oldu. Hâdise, gri - yeşil gözlü Başkama karşısında bulunan genç adamlara gülerek bakman ve:

"— Bu sualin cevabını elinizdeki broşürde bulacaksınız" demesiyle başladı. Babacan Orgeneral devam etti::

"— Mîllet gazetesi de bu suali sormuş ve cevabını almıştır."

Genç adamlar ellerinin altındaki broşürlerin Anadolu gazetelerine ayrılan kısmına bir göz attılar. Bahis konusu sual, 114 sayılı kanunla va zjfelerinden affedilen 147 Üniversite kocasıyla ilgiliydi ve şöyle diyordu: "Görevlerinden affedilen 147 öğretim üyesi hakkında sayın Devlet Başkanımızın görüşleri nelerdir?"

Millet gazetesinin evvelden sormuş bulunduğu sualin, basın toplantısında bir başka gazeteci tarafından da sorulması, bütün nazarların bir defa daha, Devlet Başkanının üzerine yönelmesine sebep oldu.

Bunun için, gittikçe bir - yılan hikâyesi halini alan meşhur ve malûm 147 ler meselesinin değişik bir şekilde ve sual olarak Devlet Başkanının ıttılaına arzedilmesinde fayda umuldu. Başkan ise mükerrer suali 'evvelden verdiği cevapla geçiştirmek istemedi ve izahatta bulundu:

"— Bunu Üniversite muhiti bir onur meselesi yapmamalıdır" dedi ve ellerini yanlara açarak devam etti:

"— Unutulmamalı ki bu karar, bir ihtilâl rejimi içinde alınmış bir karardır".

Suali soran, meseleyi anlamış olmalı ki, teşekkür ederek yerine oturdu ve diğer suallere geçildi.

Aslında, sorulan bu sual ve verilen cevap, haftanın ortasındaki o gün Devlet Başkanının yaptığı tenvir edici toplantıdan sâdece küçült bir enstantane idi. Her şey, lâcivert üzerine gri çizgili elbiseli, babacan Gürselin salonun kapısında görünmesiyle başladı. O sırada saatler 10.30'u göstermekteydi. Dışarda baharı hatırlatan, tatlı, sette bir hava vardı. Güneş, başkenti parlak ışıklarıyla aydınlatmaktaydı. Lâcivert elbiseli adam ağır, fakat kuvvetli adımlarla, etrafında genç basın mensuplarının sıralandığı uzunca masaya yaklaştı ve elleriyle masanın kenarına dayanarak, kendisine dikkat ve muhabbetle bakan genç «damlan mütebessim süzdü ve :

"— Merhaba! Nasılsınız?" dedi.

Sonra, kendisi için masanın baş köşesine yerleştirilmiş koltuğa oturdu.

Generalin, hastalığından sonra Başbakanlıkta basın mensuplarıyla yaptığı hasbıhal son derece samimi

Gürsel konuşuyor
Açık kalpli bir adam

Gürsel konuşuyor
Açık kalpli bir adam

ve neşeli bir hava içinde başladı. Babacan Orgeneralin salona girmesiyle foto muhabirleri hummalı bir faaliyete giriştiler. Flâşlar birbiri arkasına patladı ve ihtilâlin başının mesut pozları tespit edildi. Doğrusunu söylemek gerekirse, haftanın ortasındaki o gün yapılan bu "basınla sohbet' toplantısı, uzun zamandan beri beklenmekteydi. Başkan Gürsel, foto muhabirlerinin rahat çalışmaları için evvelâ hiç konuşmadı ve sâdece özlenen tebessümünü çok sevdiği basın mensuplarına bol bol dağıttı. Tabii çilekeş basın mensuplarının keyiflerine şayan yoktu. Orgeneral Gürsel flâş parıltılarından kamaşan gözlerini hafifçe oğuşturarak:

"— Hele bunların bir işi bitsin, biz sonra bol bol konuşuruz" dedi.

Ne var ki, foto muhabirlerinin işlerinin biteceği yoktu. Nitekim ba--- toplantısının tonuna kadar, foto muhabirleri, koltuklar üzerinde cambazlık numaraları yaparak Gürselin poz poz resimlerini çektiler. Fakat Başkan Gürsel bu işin sonunun gelmiyeceğini anlamış olmalı ki, gri - yeşil gözlerini hafif hafif kırpıştırarak:

"— Bunların işinin bitip tükeneceği yok, bari biz işimizi çabuk bitirelim" dedi.

Sonra önünde duran. Başbakanlık Basın Bürosu tarafından bastırılıp hazırlanmış sual - cevap broşürüne eliyle dokunarak;

"— Suallerinizin cevaplan burada" dedi ve ilâve etti:

"— Bu defa insaflı davranışınız pek fahiş olmuş".

Genç adamlara yine gülerek baktı ve :

"— Beni yeni suallerinizle biraz sıkıştıracaksınız galiba...." dedi.

Fakat, önlerindeki sual • cevap broşürünü tetkikle meşgul bulunan genç adamlardın bir cevap gelmedi. Bunun üzerine, sevimli Orgeneral salvosuna devam etti:

"— Var mı konuşacak?"

Bu son tahrik, masanın etrafına dizilmiş bulunan gazetecilere cesaret iksiri yerine geçti ve hemen sualler başladı. İlk sual, basın mensuplarının günlerdir üzerinde kafa yordukları Hükümette yapılan revizyon ile ilgiliydi. Başkan Gürsel, bu suali bekliyor olmalı ki hemen cevabım verdi ve kabineye yeni ithal edilen Bakanların isimlerini açıkladı. (Bk. YURTTA OLUP BİTENLER - Hükümet) Hükümete yeni ithal edilen Bakanların isimleri belli olunca, basın mensupları rahat bir nefes aldılar. Eee, ne de olsa bir kaç günden beri peşinde koştukları bir mesele en selahiyetli ağız tarafından açıklanır yordu. Tabii bu arada gazetecilerin büyük bir kısmı, yeni kabinede vaki değişiklikte bir Hayri Mumcuoğlunun isminin müspet tarafta olmasını hayretle müşahede ettiler. Mumcuoğlu hâlâ kabinede idi. Gazetecilerin büyük bir kısmının ağzından şu sayha yükseldi:

"— Başka?.."

Bu sual Gürseli pek keyiflendirdi. Ellerini yanlara açarak:

"— Başka yok" cevabım verdi.

Fakat bu cevap gazetecileri pek tatmin etmemişti. Bir gazeteci, kabinede başka revizyon olup olmayaca-ını sordu. Babacan Orgeneralin bu suale de cevabı:

"— Hayır, olmayacak" oldu.

Ancak, bu "olmayacak" kelimesini izah etmek lüzumunu hissetmiş olmalı ki:

"— Sebepsiz yere Bakan değiştirmek doğru değildir" diyerek açıklamasına başladı.

Bu arada bir gazetecinin sorduğu sual konunun bir on bile olsa kesilmesine sebep oldu. Gazeteci:

"— O halde Adliye, Sanayi ve Devlet Bakanlıkları hakkında çıkan rivayetler doğru değil" diyordu.

Başkan bu suale do kısa fakat kesin cevabını verdi:

"— Hayır!"

Sonra, yarım kalan izahatına devam etti. İnkılap Hükümeti olarak bir icra hükümeti değillerdi. Gürsel kabileleri, secimle is, basına gele-

cek bir iktidara zemin hazırlamakla görevli geçici kabinelerdi ve bunun için de her rivayete uyarak Bakan değiştirmenin faydası yoktu.

Başkan, sözlerini:

"— Dürüst, çalışkan arkadaşlarımızı iş başında bırakarak gayretlerini takviye edeceğiz" cümlesiyla dzetledi.

Bundan sonra memleket meseleleriyle ilgili suallere geçildi. Fakat bu defa, Başkanın arzusuyla her sual sahibi evvelâ kendini ve mensubu bulunduğu gazete veya dergiyi Başkana tanıtıyor, sonra sualini tevcih ediyordu. Ek sual, yeni intişara başlayan bir İstanbul gazetesinindi ve İnkılâp mahkemelerinin faaliyete geçip geçmiyecekleriyle ilgiliydi. Başkan bu suali dikkatle dinledi ve eliyle önündeki broşürü işaret ederek:

"— Cevabı orada" dedi

Daha sonra gerilerden gelen bir sesle gazeteciler ister istemez başlarını arkaya çevirdiler. Sesin sahibi tostoparlak bir adamdı ve bir ajansın sahibi olduğunu söylüyordu. Ezile büzüle konuşan bu adamı basın mensupları tanımakta güçlük çekmediler. Zira bu nevzuhur gazeteci, Başkanın bundan evvel Hariciye Köşkünde yaptığı toplantıda da bulunmuş ve bir takım parlak fikirler serdetmişti!.. Nitekim, bu defa da gene bu neviden fikirler serdetmek üzereydi. İlk sözü, "Pek muhterem Başkanım" oldu.. Gazeteciler kıskıs gülmeğe başlamışlardı. Adam devam etti:

"— Ne zaman sesinizi devlet radyosundan duyabileceğiz?"

Başkan bu garip ve yersiz sual karşısında evvelâ bir duraladı sonra:

"— Onun da sırası ve zamanı var" diyerek kestirip attı.

Böylece bir komedi faslı, başlamadan bitiyordu. Bundan sonra asıl suallere geçildi.

Ciddi mevzular

Bu defa iş, daha ciddî meselelere intikal etti. Temsilciler Meclisi üyesi bulunan bir gazetecinin sorduğu bir sualle mesele bu mecraya döküldü. Temsilci gazetecinin sorduğu sual, kendisinin hazırladığı ve fakat altına imza atacak bir M.B.K. üyesi bulunmadığı için dosyasında saklanan bir kanun teklifiyle ilgiliydi Gazeteci:

"— Türkçe ezan meselesine dair fikriniz nedir?" diye sorunca bütün başlar beyaz kâğıtların üzerinden kalktı ve Başkana yöneldi. Babacan lider ise hiç istifini bozmadı ve sağ eliyle kulağının arkasını hafif hafif kaşıyarak cevap vecdi;

Gürsel sorulan bir suali dinliyor
Cevabı hazır

*'— Bu işlerde acele etmemek gerekir."'

Sonra da:

"— Biz o yoldayız ki, halkımız hiç bir meselede zor ile karşı karşıya kalmasın. Bu tip ileri hareketler bizden değil, aşağıdan gelsin. Yâni biz halkı tenvir edelim, halk meselenin üzerine eğilsin. Teşkilâtı biz o surette çalıştırıyoruz." demekte fayda gördü.

Basın toplantısı doğrusu pek revnaklı devam ediyordu. Ne var ki salonda bulunan yabancı muhabirlerin henüz sesi soluğu çıkmamıştı. Nitekim bir ara başlar, ister istemez, salonun dip karşı tarafında oturan yabancı muhabirlere çevrildi. İşte tam bu sırada beklenen sualler gelmeğe başladı. Gerçi bu sualler pek ahım şahım sualler değildi ama, gene de ilgi topladı. İlgi toplamasının sebebi, suallerin büyük bir kısmının Yassıadadan bahsetmesiydi. Vedat Abutun tercümanlığım yaptığı France Press muhabiri, Yassıada hakkındaki şüphelerini nihayet dile getirerek:

"— Duruşmalar ne zaman bitecektir?" dedi.

Gürsel bu suali de, sağ elini kulağına götürerek dikkatle dinledi. Cevabım, oturduğu koltukta öne doğru eğilerek tane tane, fakat salonda bulunanlar tarafından duyulabilecek bir sesle vermeğe başladı. Başkanın ilk sözü:

"— Bilemem," oldu.

Daha sonra nâzik ihtilâlin basiret sembolü:

"— Onu bilsem, sizin için pek çok şeyi daha rahatlıkla vuzuha kavuşturabüirdim" dedi. Hemen arkasından:

"— Bunu, Adada vazife gören hâkimlere söyledim. Tabii, işin çabuklaştırılmasının faydalarını izah ettim. Ama bu sâdece izahattan ibarettir. Benim onlara karışmağa hakkım yok. Ne zaman isterlerse o zaman bitirirler" diyerek suali cevaplandırmış oldu.

France Press muhabirine bu sözler tercüme edildiğinde, muhabirin yüzünün aldığı ifadeden hayli memnun olduğu görülüyordu.

Dert çok, söyleyen yok

Tam bu sırada birden salonu bir sükût dalgası kapladı. Hiç kimse tek sual sormuyordu. Başkan bunu hissetmiş olmalı ki, vefakâr dostlarına yardım etmek istedi ve:

"— Çoktan beri konuşmadık. Bol sual sorun. Hiç bir nokta eksik kalmasın" dedi ve yeni sualleri beklemeğe koyuldu.

Bir cesaretli muhabir de Times'in muhabiri oldu. Yabancı muhabir, Kraliçe Elizabeth'in ziyareti hakkında Türk Devlet Başkanının düşüncelerini soruyordu. Başkan Gürsel bu suali de kendine has samimi ifadesiyle cevaplandırdı. Elbette Kraliçe Elizabeth'in gelişinden son derece memnun olunuyordu. Ne var ki, üztt-

lünen bir taraf da vardı. O da, kıymetli misafirin Türkiyeda pek az kalacağıydı. Bu sırada bir film operatörü, Başkanın nefis pozlarını tespit etmekle meşguldü.

Times muhabirinin sualinin cevaplandırılmasıyla, gene sükûnet dalgasının salonu kaplaması bir oldu. Muhabirler gene sual sormuyorlardı Tabii bunda Başkanı yormamak isteğinin rolü büyüktü. Fakat babacan Başkan çok sual sorulmasını ve sohbetin uzamasını istiyordu. Belli ki Cemal Gürsel, dostlarını pek özlemişti. Bi defa daha gazetecileri tahrik etmek istedi ve:

"— Yok, sual bulamıyorsunuz demek" dedi.

Bu defaki tahrik, adeti hilâfına gerilerde oturan parlak fikirli bir gazeteciyi galeyana getirdi. Galeyana gelen gazeteci, İsmi var cismi yok Birlik Partisi kurucusu ve Yaman gazetesi sahibi A. İhsan Yazmandı. Bu, her toplantının gediklisi gazeteci bu defa da bir azizlik etti ve sual sordu. Suali sualdi ama, soruş tarzı bir garipti. Millî Birlik Komitesi Üyelerinin Ayan Meclisine tabii üye kabul edilmelerini derpiş eden tasarıyı hedef tutan sual, bunun demokrasi ile ne derece kabili telif olduğunu soruyordu. Anlaşılan, bu yaman gazeteci 27 Mayıstan bu yana nisyan ile malûl hafızasını pek az işletmişti. Nitekim hoşgörür Başkan bu pek samimi Olmayan suali de büyük bir samimiyetle cevaplandırmakta beis görmedi:

"— Bu hususta ben değil, kalem sahipleri, fikir sahipleri konuşsun. Elbette onların da istikbalini düşünmek Meclisin vazifesi olmalıdır. Ama bu nasıl olacaktır? Onu hukukçulara sorun" dedi.

Suali soran, cevabım almıştı. Başını önüne eğdi vs bir daha hiç kaldırmadı.

İşin eğlencelisi

Tabii, bütün basın toplantısı bu ciddi hava içinde devam etmedi. Zaman zaman sorulan komik sualler ve yapılan esprilerle hava pek neşelendi. Toplantının ortalarına doğru masanın karsı ucunda bulunan çıplak kafalı, etine dolgun biri ayağa kalktı ve:

"— Paşa hazretleri, zatı devletle ^rinize Air France'm bir suali var" dedi.

Masanın başında not almakla meşgul muhabirler evvelâ şaşırdılar, sonra hepbirden gülmeğe başladılar. Zira Air Franoe'ın basın işleriyle ilgilendiğine ilk defa şahit oluyorlardı. Ne var ki hata türkçe bilmeyen. yabancı muhabir tarafından tamir edildi. Muhabir, başının üstünde bulunan tercümanına gülerek:

"— Non" dedi "France Press"

Tabii bu dil sürçmesi Başkan Gürseli de hayli neşelendirdi. Bundan sonra gene sualler faslına dönüldü. Bu defa devri sabıkın becerikli gazateleri hücum insiyatifini ele aldılar. Nitekim *suallerden* büyük bir kısmı hep cepheden gelmeğe başladı. Bunlardan birinin sorduğu bir sual ve arkasından yapılan bir anket pek ilgi çekiciydi. Hadise söyle cereyan etti:

Yabancı bir muhabirin sorduğu Cumhurbaşkanlığına adaylığınızı koyacak mısınız?" mealindeki bir sual, nazarların bir defa daha Başkan Gürsele yönelmesine sebep olmuştu. Başkan bu sualle hemen her basın toplantısında karşılaşırdı ve cevabım da verirdi. Bu her zaman sorulan sual üzerine Başkan yine her zamanki cevabını verdi:

"— Bütün arzum, idareyi normal şartlar altında devretmek ve köşeme çekilmektir. Ama o zamanki hadiselerin ne surette cereyan edeceğini şimdiden bilemem."

Sonra gazetecilere dönerek:

"— Peki, ben size sorayım. Siz ne dersiniz, koyayım mı?" diye ilave etti.

Bir takım ağızlardan "koy Paşam, seni başımızda görmek isteriz" sesleri yükseldi. Başkan bu seslere pek değer vermemiş olmalı ki, bir teklifte bulundu t Gürselin Cumhurbaşkanlığa adaylığını koymasını isteyenler ellerini havaya kaldıracak" lardı. Gene bir takım eller havaya kalktı. Tabii, kalkan eller her kuvvetli karşısında kalkmağa mahkûm eller oldular. Hakimiyet nam gazetenin çıplak kafalı patronu ilk defa elini havaya kaldıran gazeteci olmak payesine erişti. Onu Ahmet Emin Yalman takip etti. Fakat, ekseriyet yoktu. Yâni ekseriyet ellerini kaldırmamağı uygun bulmuştu. Tabii bu el kaldırmamanın başka sebebi vardı. Nitekim bunu yeşil gözlü iffet Aslan hemen dile getirdi:

"— Efendim" dedi, "arkadaşlar burada gazeteci olduklarım ve siyasette sâdece bir objektif olmaktan ileri gitmediklerini ifade etmek istiyorlar. Onun için eller kalkmadı".

Fakat Ahmet Emin Yalman neticeyi pek beğenmemiş olmalı ki -üstad, kendi sütununda herkesi istediği makama oturtmağa pek heveslidir- hemen atıldı ve garip bir teklifte bulundu:

"— Paşam, acaba bu kalkmayan eller menfi mi? Bir de istemeyenler ellerini kaldırsınlar."

Anlaşılan Yalman, İffet Aslanın söylediklerini duymamış veya duymak istememişti. Fakat Başkan bu işe bir son vermek niyetindeydi:

Kızıloğlunun makamında çekilen son resmi Bakanlık hatırası

"— Bu dolap bensiz dönünceye kadar isin başından ayrılmak niyetinde değilim. Memlekette ne zaman normal nizam teessüs ederse, o zaman bu meseleleri düşünürüz" dedi.

Bundan sonra sohbet, Türkiyedc kurulacak otomobil endüstrisiyle il gili konuyla devam etti. Karşılıklı fi kirler serdedildi. Saat 11'e gelmişti. Başkanın yakışıklı yaveri Agasi Şer ise sabırsızlanmağa başlamıştı. Üstelik, sorulacak sual de kalmamıştı. Babacan Orgeneral bir defa daha "- Sorulacak sualiniz var mı? Yoksa artık gidelim. Sağolun" diye rek koltuğunda doğruldu. Doğrusu. Başkanın sıhhati pek yerindeydi. Hiç bir yardıma ihtiyaç kalmaksızın kalktı ve genç gazetecilere son bir tebessüm atfederek, Başbakanlık Bakanlar Kurulu Toplantı salonundan çıktı. Geride kalanlar ziyadesiyle memnundular, ihtilâlin başından bâzı meselelerin anahtarlarını almışlardı. Ancak, evvelden öğreneceklerinden emin oldukları bir meseleyi çözmeden basın toplantısından ayrılıyorlardı. Bu - mesele, seçimlerin hangi tarikte yapılacağı meselesiydi. Başkan Gürsel bu konuda pek ketum davranmış, "sırası gelince öğrenirsiniz" demişti.

Hükümet

Beklenen istifa

(Kapaktaki eski Bakan)

Orta boylu, kır saçlı adam, belli ki üzgündü. Yüzünün hatları bunu apaçık ortaya koyuyordu. Esasen yüzünde mevcut sert çizgiler, hu üzüntü dolayısıyla daha da derinleşmişti. Ayaktaydı. Karşısında gözleri yaşlı iki adam duruyordu. Ellerini göbeklerine bağlamışlar, başlarım öne eğmişlerdi. Üçü arasında sessiz bir konuşma cereyan etmekteydi. Kır saçlı adamın karşısında duranların, sivil elbiselerine rağmen, asker oldukları anlaşılıyordu. Oda alaca karanlıktı.. Kır saçlı, asık yüzlü adam, içeri giren İki genç gazeteciyi görünce yüzünde ender raslanan tebessümlerinden birini dudaklarına yerleştirdi. Derin derin içini çekerek:

"— Kendimi bir kus kadar hafif hissediyorum. Omuzlarımdan bir yük kalktı âdeta. Bana bu imkânı kolaylıkla bahşedenlere şükran borçluyum. Dokuz aydır verilen vazifeyi yapmaya çalıştım" dedi.

Sonra, karşısındakileri teker teker süzerek sözlerine devam etti:

"— Memleket ve milletimden başka bir şey düşünmedim. Bundan sonra da eskisi gibi memleketim ve milletim için çalışacağım."

Kızıloğlu istifa ettikten sonra Başbakanlıktan ayrılıyor

"Arrive derçi"

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın başlarında bir gün Başbakanlık binasında, Başbakan Yardımcısının odasında cereyan etti. Orta boylu, «kır saçlı adamın adı Muharrem İhsan Kızıloğluydu. Bu sözlerin sarfedildiği sırada Başbakan Yardımcılığından istifa etmiş ve istifası kabul edilmiş bulunuyordu. Kızıloğlu, odadakileri bir kere daha süzdü. Yüzündeki acı tebessüm daha belirli bir hal almış, yüz çizgileri daha sertleşmişti. Sözlerini şöyle tamamladı:

"— Eğer karakterim ve ahlâkım asık yüzümü ve çatık kaşlarımı düzeltmeye, sivri dilimi törpülemeye veya yuvarlaklaştırmaya müsaade ederse ve memleket ve milletim için hayırlı olduğuna inanırsam, belki bir gün politikaya atılırım."

Bunları söyledikten sonra başım ' mûtadı veçhile ağır ağır salladı, gözlerini gene yere indirdi. Bu sırada oda gazetecilerle dolmuştu. Foto muhabirleri' derhal faaliyete geçtiler. Kızıloğlu gözlerini kamaştıran flâşlara dönerek:

"— Eh, çekin bakalım... Bu son resimlerimizdir bu odada" dedi.

Bu arada odaya iriyan, kıvırcık saçlı bir binbaşı girdi ve Emekli Generale bakarak radyoya doğru ilerledi. Genç binbaşı, Kızıloğlunun yaveriydi. Radyonun düğmesini çevirdi. Spiker hanımın sesi haberleri veriyordu. Birinci haber Başbakan Yardımcısı Muharrem İhsan Kızıloğlunun istifası ile ilgiliydi. Kızıloğlu bir müddet radyoyu dinledi, sonra:

"— Artık resmî ağızdan da işittiniz. Demek ki doğruymuş" dedi.

Acı acı -tatlı gülümsediğine rastlanmamıştır- gülümsüyordu. Gözlerini yerden bir kere daha kaldırmadı.

Odada sessizlik -genel olarak Kızıloğlunun odası sessizdir- hüküm sürüyordu. Sâdece ve sâdece patlayan flâşların sesi duyulmaktaydı. Bu sırada kapı aralandı ve Dışişleri Bakanı Selim Sarper göründü. Sarper, kapmın tokmağım bırakmadan:

"— Özür dilerim, habersiz geldim. Mahrem bir şey konuşuyorsanız hemen çıkayım" dedi.

Kızıloğlu gülümsemeğe çalışarak:

"— Gazetecilerle mahrem şey konuşulur mu hiç beyefendi?" diye cevap verdi.

Sarper kapının tokmağım bırakarak odaya girdi. Şapkası ve paltosu üzerindeydi. Bir müddet içeride kaldı. Müstafi Başbakan Yardımcısının çıkmağa niyetli olmadığım anlayınca, eliyle "Hoşça kalıta" der gibi bir işaret çaktı ve:

"— Hadi, ben kaçıyorum. Senin gelmeğe niyetin yok galiba" dedi ve dinç adımlarla odayı terketti.

Kızıloğlu eski kabine arkadaşım selâmladıktan sonra etrafındakilere

döndü. Yüzündeki acı tebessüm silinmemişti. Biraz daha hoşbeşten sonra o da şapkasını ve paltosunu giydi, gazetecilerin ayrı ayrı ellerini sıktı, çıktı. Başbakanlığın önünde kırmızı plâkalı otomobillerin arasından geçen Kızıloğlu, arka sıralardaki mavi bir station - wagon'a doğru yürüdü. Bu sırada bir başgedikli hürmetkar bir tarzda, 003 numaralı otomobili işaret ediyor ve binmesini istiyordu. Müstafi kabine üyesi, makam arabasına binmiyeceğini başgedikliye işaretle anlattı ve çalıştığı odanın bulunduğu tarafa son bir nazar atfettikten sonra yaveriyle beraber station - wagon'a binerek Başbakanlıktan ayrıldı.

Çizgilerin günahı

Kızıloğlunun istifa haberi o gün -28 Şubat çarşamba- başkentte duyulduğunda, doğrusu istenirse, pek öyle sürpriz tesiri yapmamıştı. Sâdece zihinlerde küçücük istifhamlar doğurmuş ve sebep araştırılmağa başlanmıştı. Başbakan, Yardımcısının istifa sebebi veya istifasımn istenmesi bir kaç olayın neticesi sayılabilirdi. Bunların başında, Emekli Generalin yüzünün çizgileri, hareketlerinin sertliği ve bir hükümet üyesinin kaçınması gereken beyanları gelmekteydi. Öyle ya, bir Bakan, ne olursa olsun politik bir adam sayılırdı. Biraz dikkatli, biraz itidalli, biraz ölçülü hareket etmeliydi. Hele bir devrin eşiğinde ikinci bir Gedik gibi hareket etmek veya onun hareketlerini -elinde olrmyarak da olsa- taklide yeltenmek doğrusu hoşa gider şey değildi. Halkoyu meseleyi bu yönden mütalea ediyor ve sert yüzlü, sert tutumlu, sert dilli Emekli Generali tasvip etmiyordu. Gerçi bu, Kızıloğlu mm yaradılısının bir sonucuydu. Emekli General ne kadar çalışırsa çalışsın, hareketlerini bundan daha faz la yumuşatanı azdı. Üstelik bu, biliniyordu. Ancak istenilen, yüz hatların daki çizgilerin yumuşaması değil -tutumun değiştirilmesiydi. Daha, bir zamanların müthiş İçişleri Bakanı Namık Gedikin tutumunun izleri zihinlerden silinmeden, ona az da olsa benzeyen bir hareket tarzı hakikaten halkoyu üzerinde müspet tetir yapmıyor, Kızıloğlu hakkında bir ta kım lâfların ağızlara sakız olmasına yol açıyordu. İşte bunlar, Başbakan Yardımcısının aleyhine işaretleheh noktalar oldu.

Gerçi halkoyu, istifanın sebeplerini doğrudan doğruya Emekli Gene ralln hareketlerine -açıkça görülen ve bilinen- hamlediyordu ama. daha başka sebepler arayanlar da yok değildi. Üstelik, bu mütecessis araştırıcıların biraz da haklı oldukları noktalar mevcuttu.

Kızıloğlu çıkıyor
Bu çıkış, son çıkış

Cahit Talas
Dönüşü olan nehir..

Kızıloğlu İçişleri Bakanlığına getirildiğinden bu yana siyasî partiler konusunda pek iyimser değildi. Politikadan pek fazla hoşlanmıyor, bunun sonucu olarak da siyasi partileri ve onların mensuplarını pek sevmiyordu, içişleri Bakam olarak bu antipatisinin halkoyu üzerindeki tesiri büyük olmaktaydı. Ardarda yaptığı deklerasyonlar, tamimler ve siyasî faaliyet konusundaki tutumu gerek kabine içi, gerekse kabine dışı arkadaşları tarafından tasvip edilmemekteydi. Ama Emekli General bunun farkında değilmişçesine hareketlerine devamda ısrar ediyordu. Bu durum kendisine, ilgililer tarafından zaman zaman -daha çok şaka yollu- hatırlatıldı. Fakat bunların hiç bir tesiri olmadı. Nihayet iş hâd safhaya varmış ve sızlanmaların yekûnu bir hayli yükselmişti. Bu sırada Kızıloğluna İçişleri Bakanlığından çekilmesi lüzumu nazikâne anlatıldı. Emekli General -askerliğin verdiği alışkanlıkla olacak- istifa müessesesini kabul edemiyordu. Israr etti. İşte bu sıralarda kabinede bir değişiklik yapıldı ve İçişleri Bakanı Kızıloğlu Başbakan Yardımcılığına getirildi. Böylece Emekli General bir nebze olsun üzerine şimşek çekmekten sıyrılmış oluyor ve daha az dikkati çeken bir makama getiriliyordu. Ama evdeki hesap çarşıya, daha doğrusu asık yüzlü Bakanın hesabına uymadı. Kızıloğlu Başbakan Yardımcısıyken de üzerinde dikkatle durulan bir Hükümet üyesi vasfını muhafaza etti. Beyanları, gençlerle olan konuşması bir anda Başbakan Yardımcısını birinci plâna çıkardı. Böylece yapılan nakil de işe yaramamış, Kızıloğlunun üzerine yağan şimşeklere paratoner bulunamamıştı.

Başbakan Yardımcısının kendine has sertliği ve davranışlarındaki sivrilik daha başka sebeplerin de mahsulüydü. Otuz küsur yıl askerlik yapmış General, ne denirse densin, emekli olmayı bir türlü hazmedememiş, omuzundaki yıldızların almışını bir türlü kaldıramamıştı. Sivil hayata ve elbiseye bir türlü intibak edemiyordu. Bu hal, Kızıloğlunun yaradılışldaki sertliğe bir de kırgınlıktan doğan sinirlilik eklemişti. Askerliği sevdiği, pek çok sevdiği inkar edilemezdi. Orduda yapılan emeklilik muamelesinin kendisine de teşmili Kızıloğlunu ziyadesiyle üzmüştü. İşte bu yüzden elinde olmayan sebeplerle M.B.K. üyelerinden bâzılarına kırgındı ve bunu hareketleriyle belli ediyordu. Hele İçişleri Bakanlığından alınışı Kızıloğlunu tamamiyle umut-

Bir Mülakat

Şefik İnan

Büyük Millet Meclisinin D blokunda ikinci katta Seçim Komisyonuna ayrılan genişçe salonda orta boylu, kır saçlı, kahverengi gözleri çukura kaçmış koyu gri elbiseli bir adam olanca gücüyle çalışıyordu. Elindeki müsveddelerin tashihlerini yapıyor, redaksiyonunu tamamlıyor, telefonlara cevap veriyor ve bitişik küçük odada aynı işin başka safhaları ile uğraşan yardımcılarıyla ilgileniyordu. Bir ara çalışmayı bıraktı, sandalyasına iyice yerleşti ve önündeki, içinde Bafra sigarası bulunan sarı bakalit kutuyla oynıyarak:

"— Bu konuda söylenmesi gerekenleri birkaç gün sonra Kurucular Meclisinde ortaya dökeceğiz" diye söze başladı.

Bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir gibi, saatlerin 11.45'i gösterdiği sırada yukarıdaki cümleyle sone başlıya/n adam, Seçim Komisyonu Başkanı Şefik Utandı; Karşısındaki de AKİS muhabiriydi. Konu. »on günlerde efkârı umumiyenin dikkatini üzerine fazlaca çeken Referandum ve Seçim Kanunu tasarılarıydı. Tasarılar, Kurucu Mecliste görüşülmek üzereydi. Aşağıdaki mülakatta Şefik İnanın Referandum ve Seçim Kanunu tasarıları hakkındaki görüşünü bulacaksınız.

"Aslında, Referandum Kanun Tasarısı öyle ahım şahım bir şey değil. Küçük bir kanuncuk. Referandumun nasıl yapılacağına, nasıl oy kullanılacağına dâir hükümler taşıyor. Seçim gibi, seçmen sandık başına gelip Anayasayı oylıyacak. Bu işin teferruatı iyice düşünüldü, hesaplandı, tespit edildi. Meselâ, kullanılacak oyların rengi kile düşünüldü. Renkli oyların, zarfın üzerinden belli olmaması icabediyor. O bakımdan renk seçerken biraz dikkat edilecek. Herhalde renkler de kırmızı ile beyaz olacak. Gerçi biz, falan renkler olsun diye tesbit etmedik ama, büyük bir ihtimalle kırmızı re beyaz kâğıtlar olması lâzım. Sonra meselâ, oylar aynı sayılarda basılacak. Seçmen sayısı takribi 15 milyon mu? O halde 15 milyon kırmızı, 15 milyon beyaz oy bastırılacak ki. sonunda falan renkli oydan çok bastırıldı da veya az bastırıldı da, oylamanın sonucu onun için böyle oldu denilemesin. Bütün bunları âzami dikkatle düşündük ve hazırladık.

Tasan, halk oyuna sunulmadan önce geniş bir propaganda kampanyası açılacak. Gerek radyoda, gerek gazetelerde, gerekse konferans ve toplantılarda Anayasa kalka iyice anlatılacak, tanıtılacak. Halk Anayasadakl hak ve vecibeleri hakkında bol bol fikir sahibi olacak. Sonra referanduma girecek ve oyunu bilerek kullanmak. Bu propaganda faaliyetlerine siyasi partiler de katılmaktır. Tabii ki bu katılma siyasi faaliyetin serbest bırakılması tarikinden itibaren olacak. Partiler, propaganda faaliyetlerine Anayasayı da konu edecekler. Bu, Anayasanın kalk oyuna daha etraflı olarak sunulması bakımından şüphesiz ki büyük fayda sağlıyacaktır. Meselâ bir siyasi parti, Anayasayı beğenecek ve seçmenlerine "evet deyin" diyecek. Bir başka siyasi parti beğenmiyecek, seçmenlerine "hayır deyin" diyecek. Tabii seçmen de buna göre hareket edecek ve dolayısıyla uyartılmış olacaktır.

"Referanduma katılma nisbeti fazla olursa ve "evet'ler ekseriyeti teşkil ederse, Anayasa sağlam bir temele oturtulmuş olacaktır.

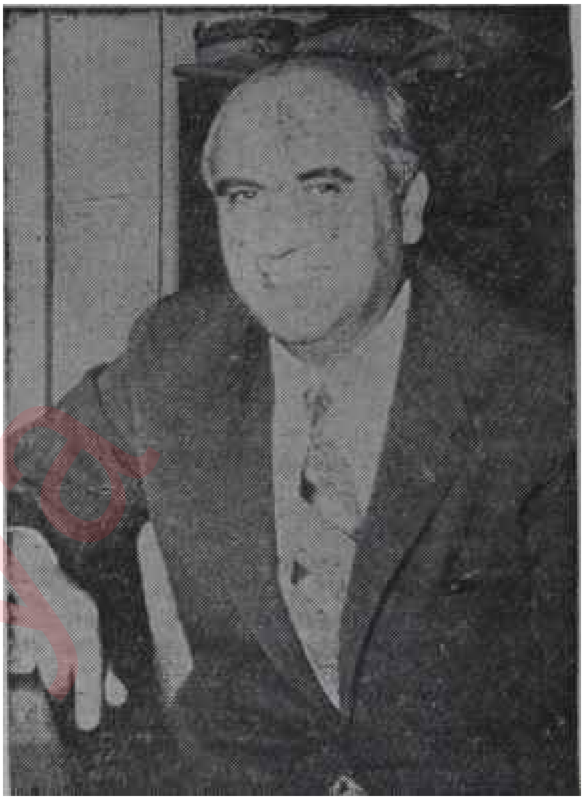
"Seçim Kanununa gelince.» Evvelce biz, herşeyi içine alan bir seçim kanunu tasarısı hazırlamıştık. Kurucu Meclise onu sunacaktık. Fakat, Kuruca Meclis, Bütçe görüşmeleri yüzünden bir bayii meşgul oldu. Böyle bir tasarıyı götürmemiz onun çok' gecikmesine sebebiyet verecekti. Çünkü, seçim usûlleri ve seçim sistemlerini havi bir tasarı Kurucu Meclisten kolay kolay çıkamazdı. Bir çok tartışmaya sebep olurdu. Bu bakımdan, düşündük ve şöyle bir hal çâresi bulduk: Seçim Kanununun temel hükümlerini bir arada toplamak... Bu hükümler, ayrıca, bütün seçimlere şâmil olan ortak hükümlerdir. Böylece yeni bir kanun mevzuu çıktı. Bu yeni meydana gelen kanunun adını "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri koyduk. Bu kanun, daha ziyade teknik ve belirli hükümleri ifade ettiği ve içinde usuller ve sistemlere dair madde olmadığı için müzakeresi çabuk biter ve böylece seçmen kütükleri bir an önce hazırlanır "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri" kanununun görüşülmesi biter bitmez, diğer hususları Meclise sunacağız.

konuşuyor...

"Seçim Kanununda, Komisyon olarak D'hont sistemini kabul ettik. Bu sistem, çok âdil bir sistemdir. Bâzı gazetelerde, bâzı anayasa profesörleri ve bâzı profesörlerin, D'hont sisteminin, çoğunluk sisteminden farklı neticeler vermiyeceği, bir partinin oy bakiyesinin başka partilere verileceği seklinde beyanlarını gördüm. Bu, katiyyen doğru değil. Bâzı günlük gazetelerde D'hont sistemini izah eden yazılar okudum. Bu yazılarda, hesap şeklini göstermek için misaller de alınmış. Fakat maalesef, onlarda da yanlışlar var. D'hont sistemi, netice itibariyle, bir ilde her partinin aldığı oylan partinin isim hizasına yazdıktan sonra, o ilin çıkaracağı milletvekili sayısı ne kadarsa, o sayıya ulaşıncaya kadar partinin aldığı oy pusulaları sayısını bölmekten ibarettir. Meselâ, 5 milletvekili çıkaracak Ur ilde, seçime S parti girdiyse, bu 3 partinin aldıkları oy pusulalarının sayısı evvelâ 1'e, sonra 2'ye, sonra S'e, sonra 4'e, sonra 5'e bölünür. Her bölme işleminden sonra bulunan pay, partinin ismi hizasına yazdır. Bundan sonra bu paylar, en büyükten başlanarak en küçüğe doğru büyüklük sırasına konulur. Baştan itibaren 5 büyük rakam, hangi partilere ait ise yanlarına işaret olunur, böylece, her partinin kazandığı milletvekilliği sayısı da tesbit edilmiş olur.

"Briant sisteminde ise bir ilde sandıklardan çıkan muteber oy puslaları sayısı, o ilin çıkaracağı milletvekili sayısma bölünür. Bulunan pay ele alınır. Her partinin kazandığı oylar bu payın kaç katı ise, o parti o kadar milletvekilliği kazanmış demektir. Ancak, bu suretle yapılan hesaplarda, her partinin artan oy sayısı bulunabilir. Bu bakiyeleri ne yapacağız? Briant sis-[1] temi, bütün bu bakiyeleri, hangi parti en çok oy aldıysa ona verir. Böylece, en çok oy alan parti, ilk hesapta bölüştürülmüş olan milletvekilliklerini de kazanmış olur.

"İkii sistem arasında neticeler bakımından bâzı farklar mevcuttur. Briant sisteminde çoğunluğu kazanmış olan parti, D'hont sistemine nazaran biraz daha fazla milletvekilliği elde eder. D'hont sistemi Briant sisteminden çok daha âdil bir sistemdir. Briant sistemi ise D'hont sistemine nazaran parlâmentoda biraz daha fazla istikrar sağlar. Netice itibariyle her iki sistem de âdildir. Fakat D'hont sisteminde adalet, Bri ant sistemine nazaran daha fazladır. Bütün mesele, adalet ve istikrar dereceleri arasında bir seçim yapmaktan ibarettir. Seçim Kanunu Komisyonu olarak D'hont sistemini kabul etmekle biz, adalet derecesi yüksek bir sisteme gitmiş durumdayız. Ben şahsen, neticeden çok memnunum. Herşeyi kendi eserim olarak görüyorum. Herşey, zaten o derece istediğim gibi ve açıklıkla cereyan etti ki, kimse Seçim Komisyonunun gizli kapaklı şeylerinden sözeemez. Gerçi, müzakereler esnasıda bazı arkadaşlar, bâzı maddelere muhalefette bulundular. Fakat, sonunda, herşey anlaşmaya bağlandı. Ben de bu bakımdan tasarıya muhalefet şerhleri koydurtmadım, lüzumsuz buldum.

Şefik İnan

Şefik İnan

"Ben, herşeyle ilgilendim. En küçük teferruata varıncaya kadar bizzat meşgul oldum. Meselâ, bu'önümüzdeki seçimde, yazışmalar ve her türlü evrak-ı matbua işi son derece kolay ve kullanışlı bir şekilde halledilecek. Ben, Yüksek Seçim Kuruluna çok yardımı olacak bir meseleyi daha hallettim. Bizzat, şahsi çalışmalarımla, seçim esnasında kullanılacak her türlü resmi evrakı hazırladım. Bunlara cetveller, tutanaklar, yazışmalar, her şey dahil. Yüksek Seçim Kuruluna basık olarak verilecek bu evrak-ı matbua, Kurulun görevini hem çok kolaylaştıracak, hem de seçimin daha süratli ve daha sıhhatli olmasını temin edecek. Sonra da iş, istatistik Umum. Müdürlüğünün mütehassıs elemanlarına kalacak. Bu yeni evrak-ı matbualar, onların iğlerini de kolaylaştıracak. Tasniflerin daha sağlam ve seri olmasını sağlıyacak. Evraklardaki standardizasyonun ilerdeki seçimler için yararlı neticeler vereceğine şimdiden inanıyorum."

suzluğa ve bedbinliğe sürükledi. Gerçi halkoyunda bu değişiklik bir terfihdi. Ama Emekli General bunun böyle olmadığım pek âla biliyordu.

İstifa

Hadiseler böylece cereyan edip gider ve her geçen gün Emekli Generalin aleyHine işlemeğe devam ederken, beklenen gün geldi. Bütçe müzakereleri bitmişti. Müzakereler sırasında vukua gelecek bir İstifa bir kabine buhran» yaratacağından, Kızıyoğluna Bütçenin kapanışını bekitmek düşüyordu.

Bir gece -istifasından bir gün evvel- Başbakan Yardımcısı, Devlet ve Hükümet Başkanı tarafından iftara davet «dildi. İftarda kuvvetler kumandanları da bulunacak ve Devlet Başkam silâh arkadaşlarıyla sohbet edecekti. Saatlerin 17.15'i gösterdiği sırada Kızıloğîu 0003 numaralı makam arabasıyla Köşke gitti. Sofra hazırdı. Diğer misafirler de gelmişlerdi. İftar yemeği kısa sürdü. Ondan sonra 19.30'a kadar konuşuldu. Köşkü sn son terkeden Kızıloğlüydu ve ertesi sabah tekrar geleceğini biliyordu. Nitekim, ertesi gün saat 9 sıralarında elinde bir istifa mektubuyla Köşke geldi. Mektup kısa ve özlüydü. Kızıloğîu bu mektupta bugünkü şartlar içinde vazifesine devam edemiyeceğini bildiriyor ve ayrılmasına müsaade edilmesi ricasında bulunuyordu Başkan Gürsel istifa mektubuna şöylece bir göz attı. Sonra istifanın kabul edildiğini belirtti. İki asker fazla konuşmadılar. Kızıloğîu son olarak 0003 numaralı otomöbttk ne bindi ve Başbakanlığa geldi. Toplanacak, kendisine ait eşyaları alacaktı. Üzgündü. Yüzünde, pek sık görülmiyen acı bir tebessüm vardı. Başbakan Yardımcısı, odasında biraz oyalandıktan ve kendisini görmeğe gelen eski iki silâh arkadaşıyla konuştuktan sonra. Dışişleri Bakam Selim Sarperin odasına girdi. İki kabine arkadaşı kısa bir müddet yalnız kaldılar. Kızıloğîu, Sarperin odasından çıktığında yüzünde pek öyle bir değişiklik yoktu. Müstafi Bakan gene acı acı gülümsüyordu.

Bir askerin hayatı

Muharrem İhsan Kızıloğîu, 29 Şubat 1905 de Sivasta doğdu. Babası Kızılzâde Timuroğlu Habip Bey, annesi Zekiye Hanımdır. Çocukluğunu yedi yaşına kadar Siverekte geçirdi Balkan Harbinde -1912- babasını kaybetti. O yıl annesi ve dört kardeşiyle birlikte Şebinkarahisara geldiler. Şehit babasından kalan çok az bir maaş ve Şebin'tarnhisarda sattıkları aileden kalma birkaç parça

Fahri Özdilek
İsabetli tayin

araziden aldıkları para üe geçiniyorlardı. 1914 te Bilinci Cihan Harbinin patlaması üzerine Şebinkarahisardan tekrar Sivasa göçtüler. Küçük Muharrem İhsan bu yıllarda ilk tahsiline devam ediyordu. Fakat Birinci Cihan Harbinin devam etmesi ve İstiklâl Savaşının başlaması, Sivastan Kayseriye nakletmelerine sebep oldu. Muharrem. İhsan Kayseride lise tahsiline devam etti. Bu yıllarda eline geçen bir fırsatı da değerlendirmesini bildi. İmtihanla Konya Askeri Rüşdiyesinin birinci sınıfına nakletti. Harbin ve fakirliğin bütün meşakkatleri ondaki okuma aşkını öldüremedi. O da babası gibi asker olacaktı. 1923 yılında Konya Askeri Rttşdiyesi İstanbula naklolundu. Muharrem İhsan Askeri Rüşdiyeyi bitirdikten sonra Kuleli Askeri İdadisine girdi. 1924 yılının Eylülünde de Harbiyeye başladı. Harbiyede de, diğer okullarda olduğu gibi, sınıflarım üstün derecelerle geçti. 1926 da Topçu asteğmeni olarak okulu bitirdi. Fakat, okul bittikten sonra bir ay Harbiyede misafir kaldıkları için 42 lira tutan maaşının 23 lirasını bu misafirlikte yediği yemekler için kesmişlerdi. Maaş olarak eline 19 lira geçen Asteğmen, bilgisini arttırmak için Metristeki Topçu Atış Okulunun yolunu tuttu. 1 Şubat 1927 de de, kura ile, ilk kıtası olan Erzincan 8. Kof. Top. Al. 1. Bt Tk. Kumandanlığına tayin olundu. Kıta hayatı başlamıştı. Orada, okuldayken bölük kumandanı olan Yzb, Sami Topçu ile karşılaştı. Birbirlerini çok severlerdi. Muharrem İhsan, askerlik hayatındaki ana prensiplerini, çalışma metodunu ve sertliğini ondan öğrenmişti.

1931 de üsteğmen olarak Çatalca Üst Mevkii 4. Top. Al. 45. Bt. ya tâyin olundu. Aynı yıl Harp Akademisine girdi. 1934 te Harp Akademisini başarıyla bitirdi. Akademide iken -1932- yüzbaşılığa yükseldi. Akademiyi bitirdiği yıl Erkânı Harbiyeye tâyin edildi. Orada ikibuçuk yıl Mareşal Fevzi Çakmakla birlikte çalıştı. Muharrem İhsan daha da yükselmek azmindeydi. Mayıs 1937 de Alman Harp Akademisine Öğrenci olarak katıldı. Orada 6 ay muhtelif kıtalarda kaldıktan sonra iki yıl tahsil gördü. İkinci Dünya Harbinin patlamak üzere olduğu günlerdeydi ki, memleketten gelen bir vazifeye davet emri ile 1939 da yurda döndü. Türkiyede ilk olarak Harp Akademisinde Tabye Öğretmenliği yaptı. Sonra bir emirle İstanbul Kumandanlığı 1. Şubeye tâyin edildi. Bu yeni görevi seferberlikle ilgiliydi ve çok yoruеuydu. Geceli gündüzlü çalışmaları onu bir hayli yıprattı. Bu sırada simsiyah olan saçları bir yıl içinde beyazlaşıverdi. 1941 yılına kadar bu görevde kaldıktan sonra Adanaya, 7. Tp. Al. 2. Bt Kumandanlığına tâyin edildi. Birbuçuk yıllık bir kıta görevi kalmıştı. Bunu da Adanadan aynı yıl içinde naklettiği Orhangazidc tamamladı. 1942 de 69. P. Tüm. Kurmay Başkanlığına getirildi. O yıl Ağustos ayında da binbaşılığa yükseldi 1913 yılına kadar bu görevde kaldı. Hayatının en enteresan ânlarım bu devrede yaşadı. Üç defa İnönü ile karşılaştı. Bir defasında başından şöyle bir olay geçti: Tümen manevradaydı. İsmet İnönü de erkanıyla birlikte manevrayı tâkibediyordik Genç ve enerjik kurmay, İnönünün dikkatini çekmişti. Yanma çağırdı, adım soyadını sordu. "Kızıloğlu" sözü İnönünün yüzünü ekşitmiş, genç kurmayın üzülmesine sebep olmuştu. Fakat sonradan meselenin aslı öğrenildiğinde İnönü de, genç kurmay da gülmekten kendilerini alamadılar. İnönü, "Kızıloğlu"nu "Kızılordu" anlamıştı.

Muharrem İkna 1944 te yeniden görev değiştirmek zorunda kaldı. Bu defa Ankarada Harp Akademisine öğretmen tâyin edildi. 1946 da da Yd. Sb. Tp. Tb.Kumandanlığına getirildi Topçu yedeksubaylann 26, 26 ve 27. dönemlerini yetiştirdi. 30 Ağustos 1947 de yarbay oldu. Yüzbasılı-

ğında kaybettiği bir yıllık kayıp ve tez kıdemlerinin verilmesi için Genel Kurmay Başkanlığına karşı açtığı davayı o yıllarda kazandı. 1947 - 1949 yılları arasında Erkânı Harbiye İstihbarat Dairesinde Harekât Dairesi 1. Şube Müdürlüğünde çalıştı. 1949 Temmuzunda Roma Ataşemiliterliğine tâyin edildi. 1952 den itibaren iki yıl müddetle Sarıkamışta 14. S. Tüm. Tp. AL Kumandanlığı yaptı. Fu arada iki yıl da Tümen Kumandanlığına vekalet etti. 1954 yılı seçimlerindeki tutumundan dolayı şikâyet edildi ve MİS. Bakanlığı tarafından süratle yeri değiştirildi. Yâssıviran 33. Tüm. K. Muavinliğine tâyin edildi. 16 gün sonra da Napoli Müttefikler Karargahı Teşkilât ve Seferberlik Şubesine Türk Personeli olarak vazifelendirildi. Bu görevindeyken -1955 Ağustosunda- Tuğgeneralliğe yükseldi. Bir yıl daha Napolide kalması gerekiyordu, fakat NATO'nun anlaşma hilâfına bir kârarı ile tekrar yurda dönmek zorunda kaldı. Bu defa da Erzurum 3. Or. Kurmay Başkan Vekilliğine getirilmişti. Bu sırada geçirdiği enfarktüs yüzünden üç ay raporla görevinden ayrıldı. Gülhane Hastahanesinden aldığı rapora göre faal kıta klarneti yapabilirdi, ikinci defa olarak Yaseıvirana tâyin edildi Ama bu defa Tümen Kumandam olarak... Bir yıl bu görevde kaldı. 1957 Ağustosunda Genel Kurmay Başkanlığı Teşkilât ve Eğitim Dairesi Başkanlığına getirildi. Bu görevindeyken er eğitim merkezlerindeki okuma yazma dershanelerinin kurulmasını temin etti. 1958 Ağustosunda Tümgeneralliğe yükseldi. Aynı yıl Genel Kurmaydaki görevinden alınarak Hoşderedeki 61. Tümen Kumandanlığına verildi. Bu sıralarda Topkapı olaylarıyla karşılaştı. Devrin idaresine yaramayan tutumu yüzünden o zamanki Ko lordu Kumandanı Argüçle arası açıldı. Kendisine bir ay mecburi izin verildi. Bilâhare Tedkik Kuruluna nakli yapıldı. Devrin Bakanı île Genel Kurmay Başkanı Kızıloğlundan hoşlanmıyorlardı. Emekliye ayırmak İçin Gülhane Hastahanesinde muayeneye sevkedildî. Fakat nedense emeklilik muamelesi bir türlü tekemmül edip sonuçlanamadı.

Kızıloğlunun son görevleri sıra sıyla Kara Kuvvetleri Okullar Daire Başkanlığı, CENTO'daki kısa görev oldu. 27 Mayıs ihtilâli ile de ilk kabinenin İçişleri Bakanlığına getirildi.

Rulet dönüyor

Başkentte, Hükümetle ilgili faaliyet Kızıloğlunun istifasıyla daha da hızlandı. Boş sandalyalarm doldurulması bekleniyor Ve harıl, harıl adam aranıyordu. Sandalyalardan en önemlisi muhakkak ki Milli Eğitim Bakanlığıydı. Bu Bakanlığa yeni bir tâyin yapmak ve Feyzioğlundan boşalan yeri doldurmak gerekiyordu. Yapılan temasların çoğunda teklif sahipleri tereddüt ediyorlardı. Milli Eğitim Bakanlığı âdeta insan öğüten bir değirmen haline gelmişti. M. B.K. bununla igili bir toplantı yaptı. İhtilâlin öncüleri meseleyi halletme azminde ve kararmdaydılar. Doğrusu ya, işi pek kolayca hallettiler. Eğitim Bakanlığına Ahmet Tahtakılıçı asaleten tâyin etmek galiba yapılacak işlemin en isabetlisiydi. 147 ler problemini Tahtakılıç vekâleten baktığı Bakanlığın bütçe müzakerelerinde maharetle halletmişti! Tahtakılıç gibisi bulunamazdı! Üstelik C.K.M. P. li Bakanın bu sandalyaya fazlaca sempatisi olduğu hareketlerinden anlaşılıyordu, öyleyse... Öyleyse Tahtakılıç Çalışma Bakanlığından alınır, Millî Eğitim Bakanlığına getirilirdi. Böylece, alan da satan da memnun kalıyordu. M.B.K., 147 lar konusu Üzerinde durmak istemediğini defalarca açıklamış ve bu rakamdan pek hoşlanmadığını ortaya koymuştu. Böyle bir mesele de M.B.K.. gibi düşünen veya düşünmeyi tercih eden bir politikacının Milli Eğitim Bakanlığı koltuğunda bulundurulması son derece iyi ve isabetli bir hareketti. Tahtakılıç, Verilen yeni vazifeyi itlrazsız kabul etti ve Çalışma Bakanlığından Milli Eğitim Bakanlığına taşındı. Rahattı, memnundu ve Eğitim Bakanlığını pek seviyordu.

Sıtkı Ulay
Basiretli bir ihtilal

Bundan sonra yapılacak işlem boa kalan diğer koltukların doldurulmağıydı. M.B.K. nin ta konudaki toplantısı bir hayli yorucu ve tartışmalı geçti. Hâkim fikir, iki Milli Birlik Komitesi üyesinin -Özdilek ve Ulay- kabineye yeniden alınmalarıydı. Ancak daha evvel varılan bir prensip kararından -M.B.K. üyelerinin kabineye girmemeleri kararı- vazgeçmek lâzımgeliyordu. İhtilâlin öncüleri pek çok sebepten ötürü iki askerin kabinede yer almasını arzuluyorlardı. Ama, verilen karardan dönmek ağırlarına gidiyordu. Bu bakımdan müzakereler uzadıkça uzadı. Neticede, Özdilekin Başbakan Yardımcılığına, mayın da Devlet Bakanlıklanndan birine getirilmesi gerekiyordu. Btı biraz da Devlet ve Hükümet Başkanımn arzusuydu.

İki Bakanın tâyini kararlaştırıldıktan sonra, boş kalan çalışma Bakanlığı koltuğuna kimin oturtulacağı meselesi ele alındı. Çalışma Bakanlığı için iki aday vardı. Birisi İsmet Giritli, diğeri Cahit Talastı. Ancak birincisinin ikincisine nazaran şansı pek az, hattâ yok gibiydi. Giritli şöylece bir akla gelmiş, ama Cahit Hocanın tâyini fok daha uygun görülmüştü. Ne var ki Talasın vazifeyi kabul edip etmiyeceği hususunda genel bir tereddüt mevcuttu. Bunun izalesine Fahri Özdilek vazifeli kılındı, Özdilek Talasla konuşacak ve fikrini soracaktı ondan sonra Devlet Başkanına da durum bildirilecekti.

Özdilek ertesi gün Cahit Talasa haber yolladı. Talas ve Özdilek Meclisteki Özdilekin odasında pek uzun sürmiyen bir konuşma yaptılar. Talas prensip olarak, vazifeyi kabul ediyordu. Ancak sevimli Profesörü düşündüren husus, gene bir gün Bakan olarak gittiği bir toplantıdan. Profesör Talas olarak ayrılmasıydı. iki devlet adamı arasındaki konuşma nüktelerle süslendi. Neticede Devlet Başkanına, Talasın vazifeyi kabul ettiği arzedildi. Nitekim ertesi gün Başkan Gürsel basın toplantısında (Bk. YURTTA OLUP BİTENLER - Devlet Başkanlığı) kabineye tâyin edilen üyelerin adım açıklarken Prof. Talasın Çalışma Bakanlığına ikinci defa getirildiğini bildirdi. Bu sırada Talas Siyasal Bilgiler Fakültesindeki Dekanlık makammdaydı ve durumdan da haberdardı. Zira sabahın erken saatinde, kendisine Köşkten telefon edilmiş ve tâ-

yinin Devlet Başkanı tarafından onaylandığı bildirilmişti. Talas, o gün aksama kadar geniş Dekanlık odasından ayrılıp yeni makamına gitmek için gayret sarfettl, fakat işlerin bitmesi karanlıklara kadar sürdüğünden, Bakan odası bir gün boyunca boş kaldı.

Dışişleri

Perde açılıyor

Ufak tefek, narin yapılı, şirin görünüşlü genç kız, önündeki telefonun nümeratörünü acele acele çevirdi ve numaranın düşmesini bekledi. Sonra karşısına çıkan sese:

"— Bir dakika efendim, Hasan Istinyeli bey görüşecek" dedi.

Reseptörü her haliyle -dış görünüşü- bir hariciyeci olduğunu belli eden zarif tavırlı zâta uzattı. Adının Hasan Istinyeli olduğu anlaşılan adam telefonun üzerine eğilerek kısık bir sesle konuştu. Âdeta kimsenin duymasını istemiyor gibiydi:

"— Merkeze çağırılan büyükelçilerin ismini vereyim efendim. Malûmatınız olsun istedim, özel olarak size söylüyorum" dedi ve sesini biraz daha yavaşlatarak, bâzı isimler saymağa başladı.

Mizanseni bu olan vodvil müteaddid defalar tekrar edildi ve İstanbul gazetelerinin Ankara bürolarıyla Ankarada çıkan gazete ve büyük dergilerin hepsine telefonla yedi isim okundu. Kibar tavırlı adam işini bitirdikten sonra derin bir nefes aldı.

Hâdise, geçen haftanın ortalarında bir jün Dışişleri bakanlığı Enformasyon Dairesinin Genel Müdürlük odasında cereyan ediyordu. Genel Müdür Hasan Istinyeli, gazeteciler tarafından duyulan ve Dışişleri bakanlığında yapılacak tasfiye hareketleriyle ilgili haberin bir kısmını kendine has bir metodla gazetelere iletiyor ve böylece haberin daha derine inmemesini temin etmiş oluyordu! Ne var ki gazeteciler Başkan Gürselin ağzından aldıkları bir ipucunun peşine düşmüşler ve haberi tam olarak alamasalar da, hiç değilse beşte dördünü sökmüşlerdi. Bilinen, bâzı büyükelçilerin merkeze çâğırılışıydı ve bunların çağırılışı büyük sürpriz tesiri yaratmıyacaktı. Esasen bunlar, belli ve belirli kişilerdi.

Aslında Dışişleri bakanlığında yapılması beklenen -ve pek de lüzumlu olan- tasfiye hareketi çok evvelden hazırlanmış, ancak, zamansız bir işlem yapılmaması, daha doğrusu en az hata prensibi göz önünde tutulduğundan bu zamana kadar geciktirilmişti. Geriye çağırılan' büyükelçilerin sayın dokuzdu. Bunlar, Bükreş Büyükelçimiz İzzet Aksalur, Paris Büyükelçimiz Faik Zihni Akdur La Haye Büyükelçimiz Selâhattin Arbel, Stockholm Büyükelçimiz Sadi Kavur, Helsinki Büyükelçimiz Aptullah Zeki Polar, Varşova Büyükelçimiz Fikret Belbez, Viyana Büyükelçimiz Samim İzzet Yemişçibaşı Lizbon Büyükelçimiz Tarık Simin Yenisey, Tiran Elçimiz Hasan Nurelgindl. Elçilere, geri gelmeleri için gerekli yazı yazılmıştı. Dokuz temsilci en kısa zamanda işlerini tasfiye edecekler ve merkeze alınacaklardı. Alınacaklardı ama, işte bundan sonrası işleri karıştırıyordu.

Selim Sarper
Silgiyi eline aldı

Selim Sarper
Silgiyi eline aldı

Tasfiye muamelesi nasıl yapılacaktı? Dışişleri bakanlığı bunun için bir formül bulmuştu. Ancak formül, atom sırrı gibi saklanıyordu ve mütemmim malûmat verilmemekteydi. Büyükelçiler, Türkiye sınırlarından içeri girinceye kadar Devlet Başkanının temsilcisi sıfatını taşıyacaklardı. Kendileri hakkında emekliye sevk muamelesi haftanın sonundaki cuma günü saatlerin 10.12'yi gösterdiği sırada tamamlanmış ve bu hususta kararname Devlet Başkam Gürsel tarafın dan imzalanmıştı.

Fakat iş bununla bitmiyordu. İhtilâlin hemen akabinde yurda çağırılmış ve merkezde alıkonulmuş yedi büyükelçi daha mevcuttu. Bunlar, Haydar Görk, Nurettin Pınar, Sahir Bengütaş, Suat Hayri Ürgüplü, Behçet Türkmen, Muzaffer Göksevil ve İrfan Karaserdi. Yedi Büyükelçi 27 Mayıstan bu yana kızağa çekijmiş, bekliyorlardı. Tasfiye hareketi, elbette kızaktakileri de içine alacaktı.

Büyük furye, başkonsolos, konsolos ve başkâtipler arasındaydı. Bunların sayısı yirmiikiye baliğ olmaktaydı ve herbirine gerekli emir verilmiş, yurda avdet etmeleri bildirilmişti. Tasfiye hareketinin esası, temsil kabiliyetiydi. Yurt dışında vazifelerini lâyıkiyle başaramıyan ve şimdiye kadar türlü sebeplerle böyle bir operasyonun yapılamamış olması dolayısıyla vazifelerine devam edenler temizleniyordu.

Ancak, bâzı hakların haleldar olmaması için Dışişleri Bakanı Sarper, bir formül buldu. 22 kişilik listede henüz 25 yılını doldurmayanlar vardı. Bunlar, emekliye sevkedildiğinde emeklilik hakkından istifade edemiyorlardı. Bunun için bir kanun tasarısı hazırlandı ve Kurucular Meclisi ne sevkedildi. Tasarı kanunlaştığı takdirde emekliye sevkedüen bu kişilere, bir defaya mahsus olmak üzere, 25 yılını doldurmuşçasına muamele edilecektir. Böylece bir mağduriyetin önüne geçilmiş olunacaktır.

Onbeş kişilik bir grup daha vardır ki bunlar, merkezde muhtelif memuriyetlerde bulunmaktadırlar. İçlerinde daire müdürleri olduğu gibi umum müdürler de mevcuttur. Hattâ büyükelçilik payesine erişenlere de rastlamak mümkündür. Ancak bunlar hakkında halen tahkikat yapılmakta ve vazifeye başladıklarından bu yana sicilleri kontrol edilmektedir.

Bütün bunların yanında Dışişleri bakanlığı yetkilileri, tasfiye hareketinde bâzı hususlara son derece dikkat etmektedirler. Türk hariciyesinin şu veya bu şeküde isim yapmış ve bir sembol haline gelmiş kişüeri tasfiyeden hariç tutulmaktadırlar. Meselâ bir Cevat Açıkalın için tasfiye düşünülmemektedir. Açıkalın artık sembolleşmiştir. Türk hariciyesi için dokunulmazlığı olan bir diplomattır ve yaşı ne olursa olsun bir kıymettir.

önümüzdeki haftanın sonunda durum kesin olarak belli olacak ve düğüm çözülecektir. Yekunu elliüçe baliğ olan persona non grata hariciyecilerin bu hareket sonunda maddi menfaatlerinin haleldar olmamasına dikkat edilmektedir. Bunun formülü de bulunmuş, ancak, tam manasıyla tekemmül etmemiştir.

Bir Görüş

Bocalayan Eğitim Reformu

Hıfzırrahman Raşit ÖYMEN

Kış gecelerinde etrafıma topladığı işçi gençlere Danimarkalı bir pedagok, şu cümle ile söze başlamışta:

"— Şimdi sizi bir saat gibi kuracağım ve böylece siz ömrünüzün sonuna kadar durmadan işleyeceksiniz."

Adı pedagoji kitaplarına geçen bu halk eğitimcisinin "durmadan işleyeceksiniz" dediği şey, durmadan öğreneceksiniz demektir. Aslında öğrenme mekanizması, saatin icadı ve ona mahsus bir gözlükle iç cihazlarının kontrolü nevinden bir araştırmadır, Ömür boyunca öğrenen ve kendi kendini yetiştiren insan böyle bir kontrole muhtaçtır. Okul dediğimiz müesseseler yokken insanoğlu, böyle bir eğitimin şartlarını çevresiyle doğrudan doğruya münasebete gelmek, bunun tradisyonlannı kazanmak ve bilenlerle karşılaşmak suretiyle elde etmiştir. Okullar, bu fonksiyonu daha da düzene koymak için kurulmuşlardır. Fakat çoğu okullar, hele kuru kalabalık haline gelen eğitim toplulukları, çocukta tabii bir hal alan öğrenme ihtiyacını geliştirecek yerde kösteklemeye yaramışlardır. En iyileri sayılanları bile diploma alınmaya kadar ve onun için öğretenler diye tanınmışlardır. Bizim sınıf geçme ve okulu bitirme istatistiklerimize bakarsanız bu kadarını dahi ne güçlüklerle başarabildiğini anlarsınız. Diploma ise yeni bir başlangıç demektir. Hele bu günkü dinamik dünyada statik ölçülerin hiç bir mânası da kalmamıştır.

Gazete manşetlerini en azından 10 yıl öncesine doğru çevirdiğimiz zaman, Türklyede büyük bir Maarif reformuna girişildiğini sanırsınız. Fakat bir de Öğretim ve eğitim alanının içini yoklarsanız o zaman bn propaganda manşetlerinin nasıl korkunç bir çöküntünün maskesi gibi kullanıldığını esefle görürsünüz. O derecede ki. elde kalan enflftsyonlst bütçe rakamları, tek övüncümüz olmuştur.

Bugün öncelikle eğitim parolasını ortaya attığımız ve 13 bin yedek subayı da dağların, derelerin boşluğuna saldığımız halde Maarif çarkımız, bu hareketi gerekli gibi değerlendirebilmekte âdeta aciz göstermektedir. Onlara kitap yetiştirme vazifesi bile, günlük gazetelerin ortalığa düşmesine kalmıştır. Bunun sebebi, her şeyden önce değer taşıyan fikirlerin meydana çıkmayışı ve üretilememesldir. Fikir olmayan yerde ise sâdece şahıs ve şahsilik dedikodu hareketi olur. Gözüne ve kasma bakarak adam aramak usûl haline gelir. Millete malolacah bir Maarif anlayışına da elbette ki bu köhne usûllerle vücut verilemez Tebellür etmiş, hiç de değilse anahatlarıyla çizilmiş bir eğitim anlayışımız olsaydı iki ayda bir eğitim bakanı aramak zorunda kamazdık. Bu reformlarımızı da mumla aranan şahısların mucize yaratmasından bahsetmezdik. Halbuki eğitim işleri bu yüzyılda ne tek tek şahısların ne de kadrolarda otomatik mertebeler kateden dondurulmuş insanların kân ve harcıdır. Maarif reformu, her şeyden önce bir fikir ve bir zihniyet inkılâbıdır. Böyle bir zihniyet inkılâbı, statik kadrolara yapışan ve her devirde tekerlek olan elemanlarla yaratılamaz. İstikbali kucakkyabilen öncülerin savaşçı ruhu ile fethedllebitlr. Kültür değerlerini yoğurarak geliştirilebilir. Üniversitelerin ve ilmî teşekküllerin işbirliği ile yürütülebilir, Öğretmenlere güven ve heyecan duygularını aşılamakla yayılabilir.

Birinci Cumhuriyeti ilân eden Atatürk, bütün reformları, bu arada eğitim reformlarını tarihi mânası ile büyük hâdiselerin ve reel kuvvetlerin tesirlerine dayayarak ileri sürmesini bildi. Derinliğine bir teşhisi, vazifeye çağırdığı ilim ve fikir adamlarının önüne serek, tedbir aramalarını istedi. Onu takip edenler, bu dinamik ve realist yoldan yürümekte tereddüt göstermediler ve dâvaları bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktan çekinmediler. Bundan 36 yıl önce. bir Vasıf Çınar, bakın, postuna riske ederek nasıl bir mücadeleye atatmışlar:

"Famin oldukları için çocuklarını cahil bırakmak hangi demokrat idareye yakışır? Tasavvur eder misiniz ki, XX. asırda böyle bir memleket olsun? Kemal-i hicab ile söylüyorum ki, Türkiye Cumhuriyetinin bdzt köylerinde bir tek mektep bile yoktur ve buralarda daha otuz yıl mektep yapılmasına imkân da yoktur."

Fakat asıl mukayeseyi umumî öğretimin kalitesi ve süresi üzerinde yapmak lâzımdır. Sanıyoruz ki, asıl o zaman dünyanın hangi ucunda olduğumuzu anlamış olacağız. Onun için İnönünün yeni çıkacak bir dergiye verdiği enteresan beyanatta da hatırladığı gibi, ileri seviyede bir umumi öğretimin şimdiden plânlarım hazırlamış olmalıyız. Bizden yardım bekleyen Kıbrıs bile bu adımı bizden önce atmıştır. Hindistan, hattâ Kongo bile okur yazarlıkta % 50'nin üstüne çıkmıştır. 1912 de biz Meşrutiyet devrinde İstanbul Meclisinden Tedrisat-ı İptidalyye kanunu çıkartmaya uğraşırken Çarlık Rusya, böyle bir kanuna dahi kendi meclisinden çıkaramıyordu. Fakat bugün on yıllık bir umumi öğretimi, Sibirya dahil, bütün Basyada 1068 yılında tatbik etmiş olacağını bütün dünyaya ilân ediyor!.. Aslına bakarsanız -köy hariç- Meşratiyetin Maarif anlayışı bugtuıkinden daha da ileriydi. O halde biz hâlâ eskimiş kalıplara saplanıp kalmakta devam mı edeceğiz?.

Eğer biz, dünyaya da ilan ettiğimiz gibi, hakikaten demokratik istikamette bir devrimin yerleşmesi için 27 Mayıs ihtilâlini yapmışsak, herşeyden önce demokratik eğitimin amaçlarına, yollarına ve şartlarına sarılmak zorundayız. İkinci Cumhuriyetin dayanağı olacak bir yeni zihniyeti ve onun müesseselerini, başta eğitim reformları olmak üzere, inşa edemiyecek duruma düşersek bütün gayretler ve ümitler boşuna olacaktır. Böyle bir davranışa kendi hızımız yetmiyorsa -W biz buna kani değiliz. Asya hattâ Afrika dahil, bütün bir dünyanın hızına ayak uydurmamız bile bizim için maksada yarayan bir uyanış hizmeti görecektir.

BASIN

Gazeteler

Yeni gelenler

Geçen haftanın ilk günü, C. H. P. li Temsilciler Meclisi üyesi Cemil Sait Barlasın mazisi eski, fakat isleri iyi gitmiyen Sonhavadis gazetesindeki üç sütün üzerine dizilmiş veda mesajını okuyan Bâbıâlinin girdisini çıktısını yakından bilenler» pek hayrete düşmedüer. Efendim, Sonhavadis Istanbulda neşre başladıktan tam yedi ay sonra, "büyük bir keder içinde, bizden olmayan başka ellere" devrediliyordu. "Bu, bakamadığı bir çocuğu evlatlık vermek zorunda kalan bir ananın ıstırabına benziyordu. Sonhavadis yöneticileri, okuyucularının huzurlarından, "üzgün, belki de gözleri yaşlı, ama alınları açık, başları dik" ayrılıyorlardı. Akşam gazetesi Sonhavadisin yöneticilerinin, gazeteyi tamamen aks. bir politik görügün temsilcilerine devrettikleri için dil uzatarak çeşitli söylentileri tahrik edecek kimselere verecekle»» peşin bir cevapları da vardı: "Tanrı onları, kapanmak tehlikesi ile karşı karşıya iken tek alıcı olarak politik hasımları İle karşılaşmaktan korusun"du!

Bu "bizden olmıyanlar", "tamamen aksi bir politik görüşün temsilcileri!', sabık Havadisçiler Gökhan JBvliyaoğlu - Hami Tezkan Adlisinin liderliğindeki bir gruptan başkası değildi. Güneş Matbaacılık Türk Anonim Şirketinin beheri biner liralık hisse senetlerinden % 95 i münfesih D. P. den ve düşüklerden Hazineye intikal ettiğinden, Havadisin sahibi Maliye bakanlığıdır. Havadisi kontrolleri altında tutan Tezkan ile Evliyaoğlunun siyasî manevralar çevirmekten vazgeçmeğe niyetli olmadıklarını anlayınca, Maliye bakanlığı bir iktidar değişikliği yapmak zaruretiyle karşılaşmıştı. Bunun üzerine, Güneş Matbaacılık T.A.Ş. nin başına üç kişilik bir Müdürler Heyeti getirmişti. Havadisin idaresini de, Milli İnkılâbın mâna ve ruhunu kavranış, temiz karakterli Atatürk çocuğu Semih Tuğrula devretmişti. Fakat Evliyaoğlu ile Tezkan, Tuğrulun maiyetinde de rahat durmamışlardı. Güneş Matbaacılık T.A.Ş. nin Başmüdürü olması dolayısiyle sık sık Ankaraya giden Tuğrulun gaybubetinde bilhassa Yassıada duruşmalarının safahatını aksettiren satırlar arasında muhtelif oyunlara girişmişler di. Hattâ bir defasında. Evliyaoğlunun kaleme aldığı bir başmakalede, "Ey salık okuyucularımız! Bizim imzalanmızı göremezseniz, bilin ki Havadis endirekman C. H. P. lilerin elindedir" demeğe getirmişlerdi. Bir başkasında da, "Tuğrul, Cihat Babanın adamıdır. Tuğrulu Cihat Baban tâyin etmiştir. Demek ki Havadis C. H. P. nin olmuştur" mealinde şık bir hükme varmışlardı. Bir başka gün de Havadisin solcuların hakimiyeti altına girdiği çamurunu atabilmek için, meşhur "Şurası unutulmamalıdır ki, Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her gördüğü yerde o ezilmell! - K. Atatürk" amblemini başlıktan yürütmüşlerdi. Daha bir sürü oyunlar, Tuğrulu, D.P. oyu avcıları ile uyuşmasına imkân olmadığına ikna etmişti. Neticede Tuğrul gazetenin menfaatine cephe aldıkları gerekçesiyle Evliyaoğlu ile. Tezkanı, tazminat ödemeden gazeteden çıkarmıştı. Onlar da, sahibi bulundukları Allahlık bir dergide, Tuğrul idaresindeki Havadis aleyhine çok evvelden açmış oldukları yaylım ateşi şiddetlendirmişlerdi.

Asıl murad

Muzayaka haline düşen Barlasın, Sonhavadisin imtiyazım satışa çıkarması, Evliyaoğlu ve Tezkan için bulunmaz bir nimet oldu. Barlas gerçekten, denize düşenin yılana sarılması kabilinden Sonhavadisin imtiyazını 160 bin liraya, Evliyaoğlu ile Tezkan ve onların ideal arkadaşlarına emrivaki şeklinde sattı. Kendi büdiklerini yazabilecekleri bir gazete aramakta olan Evliyaoğlu ile Tezkan için aylık 30 bin liralık resmi üân gelirinden fazla cazip olan, Sonhavadisin ismidir. Havadisin önündeki "Son" sıfatı da mümkün olduğu kadar görünmiyecek hale getirilecek ve maksat hasıl olacaktır. İki Havadise!, eski arkadaşları Mehmet Ali Yalçın, Gültekin Gökmen ve Mustafa Pekünü bulmuşlar ve başlangıç için bir âdi ortaklık koluvermişlerdi. Barlasa peşin olarak ödenen miktar da, 75 bin liradır. Kurucuların hiçbirinin, mail takatleri bir gazete çıkarmağa elverişli değildir. Hepsinin arkasında 27 Mayıs öncesinin zeki iş adamlarının ve Menderes milyonerlerinin bulunduğunda şüphe yoktur. Meselâ Mustafa Kemal Pekünü, Vatan Cephesinin son transferlerinden genç milyoner Adanalı Sinan Bosna desteklemektedir. Üstelik Evliyaoğlu ile Tezkan, daha iki ay önce. Allahlık dergilerini çıkarabilmek için 60 bin lira borçlanmışlardır.

Hami ve Gökhan biraderler

Yeni yollar peşinde

Sonhavadia geçen hafta salı günü yeni rejim altında birinci sayfasında kapı gibi bir ilânla arzı endam etti. İlâna göre, Sonhavadis mahiyeti açıklanmıyan "yepyeni bir hüviyet, tanınmış ve sevilmiş imzalarla" 10 Marttan itibaren bir sabah gazetesi olarak okuyucularının karşılarına çıkacaktı, Öyle saklı, gizli tarafı yoktu. "Yepyeni hüviyet" Peyami Sefa zihniyeti, "tanınmış ve sevilmiş imzalar" da, Peyami Sefa, Gökhan Evliyaoğlu, Vâlâ Nurettin, Nurettin Topşu ve Cevdet Perin olacaktı.

Ustaları Peyami Sefayı yeniden aralarına almakla sacayağım tamamlamağa muvaffak olan dehşetli ikilinin -*Evliyaoğlu* ve Tezkan-, yüreklerinde yatan arslan, hayli haşmetliydi. Anlattıklarına bakılırsa, daha birçok kimseler, sermaye koymak teklifinde bulunmuşlardır. Meselâ bunların arasında yanar döner Halil Lûtfi Dördüncü de vardır. Ama onlar ayıklama yapacaklar ve kafalarına uygun safkan Demirkıratlart seçeceklerdir. Zamanla âdi ortaklık bir şirkete inkılâp edecektir. Tabiatiyle kendilerinden mahrum Havadis çok yaşamayıp kapanacak ve Sonhavadis piyasada tek başına kalacaktır. Belki de hâlen basılmakta olluğu, düşük Dr. Mükerrem Sarolun Hukuk Fakültesi talebesi oğlu Demir Baran tarafından idare edilen Gediz Gazetecilik ve Matbaacılık işletmecinden Hali] Lûtfi Dördüncünün feâketzede Tan Matbaasına geçecektir. Maamafih teslim etmek lâzımdır ki, Evlîyaoğlu ile Tezkamn ayrılmalarından sonra Havadis kalite ba-

kımından fakirleşmeğe ve Ankara baskısıyla da 61 bine kadar çıkan tirajı, başdöndürücü süratle düşmeğe başlamıştır.

64 üncü ve 65 inci

Milli Eğitim bakanlığı Derleme Müdürlüğünün bir açıklamasına göre, İstanbulda 63 gündelik gazete neşredilmektedir. Ancak 63 rakamına geçen haftanın içinde iki ilâve yapıldı. Müessesesindeki iktidar değişikliğini hazmedemeyip boyundan büyük sembol - kalemini eırtlıyarak alâyişle Vatandan ayrılan 73 lük Ahmet Emin Yalman (Bk. AKİS - Sayı : 345), vaadettigi gazeteyi evvelki pazar piyasaya çıkardı. Ancak vaadettigi seklide Yeni Vatan değil de, Hür Vatan olarak... Emektar Yalmanın, "şahlanarak, kuvvetli bir iman, noksansız bir şevk ve cesaretle" piyasaya sürdüğü Hür Vatanın yeri, gene ilk nüshasmdaki "Yeni Bir Hamlenin Eşiğinde" aerlevhalı başmakalesinde belirttiği gibi "millî birlik ve inkılâp cephesi" olacaktı.

Yalman, Bâbıâliden uzakta, Şişhanede bir türlü kıpırdanamıyan Yeni İstanbulini Karun misali patronu Habip Edip Törehan ile ayda 36 bin liradan anlaştıktan sonra, Dünyadaki misafir yazarlığına son verdi. Mizanpaj ve hava itibariyle Vatanın tıpkısı Hür Vatan, 40 binâen sonra tirajının her bin fazlası için Törehanın şişkin kesesine ayrıca otuz lira bırakacaktır. Yalman, başta Enver Güreli olmak üzere birçok zenginlerden yatırım vaadi almıştır. Hür Vatanı, Vatanın aksine hissedar sayısı sekizi onu geçmiyecek bir milyon sermayeli bir anomin şirket haline sokacaktır. İkramiye kuponlu Hür Vatan, tutarı 40 bin lirayı aşan bir reklâm kampanyasından sonra ilk günü 100 bin tirajla nesir hayatına atılmıştır. Mamafih şimdi baskı tedricen düşürülmektedir. Sukutun nerede sona ereceğini henüz hiç kimse bilmemektedir. Bir başka gelişme de, Kim dergisi ile Hür Vatanın kadrolarının birleştirilmesidlr. Böylece işleri iyi gitmiyen Kim dergisi, geçici. bir cankurtaran simidi bulmuştur.

Yalman, kendisinin ayrılmasıyla Vatanla batacağım tevehhüm etmiştir. Yalman grubu, Vatani muazzam iadeli 67 bin tirajla terketmiştir. Vatanın Naim Tirali liderliğindeki yeni idarecileri, daha ziyade iade yüzdesini azaltmak amacıyla tirajı 50 bine düşürmüşlerdir.

Gülek gazeteci

İki yıldır dedikodusu yapılan alâmeriken politikacı Kasım Gülekin-Tanini de nihayet geçen haftanın ortasında çıkabildi. İlk önce, Taninin Yassıada duruşmalarının başlama tarihi olan 14 Ekim 1960 ta çıkması için hazırlıklar yapılmıştı. Daha sonra gürültülü neşriyata başlama târihinin 29 Ekim 1960 taki Cumhuriyet Bayramına tesadüf ettirilmesi istendi. Maksat ancak 1 Mart 1961 de hâsıl olabildi. Talihsizliğin menşei, Taninin rotatifini döndüren motordaki arızanın, en mütehassıs elemanların

Tanin ve arabası
Yükü Gülek çekecek

gayretlerine rağmen bir türlü giderilememesidir. Ancak kadro 1 Ekim 1960 ta kurulduğundan, gecikme, yarısından fazlası Güleke aid dört milyon lira sermayeli Halk Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. 8. ne 250 bin liralık bir zarara patladı. Sermayedarlar arasında Adana, İstanbul ve Ankaralı bâzı zenginler ile Turgut Yeğenağa ve Rıza Tekeli gibi bâzı C H . P . yi politikacılar vardır. Taninin tesislerini Gülek, Nuri Demirağın varislerinden iki milyon yüzelli bin liraya satın almıştı. Gülek, Taninin Beşiktaş Hayrettin Iskelesindeki binasını, istimlâk edilip yıkılması ihtimaline binaen satın almadı. Zira deniz kenarındaki binanın önüne, araba vapuru iskelesi yapılması kararlaştırılmıştı. Maamafih Halk T. A. Ş. İstanbulun basın merkezi Cağaloğlunda, üzerine bir matbaa binası inşa edilmeğe müsait bir arsa aramaktadır.

Tanin, 200 bin lirayı çok aşan bir tozkoparan reklâm kampanyasından sonra, tıpkı Hür Vatan gibi ilk ağızda 100 bin tirajla neşir hayatına atıldı. Getirdiği yegâne, yenilik, Türkiyenin ilk sosyal gazetesi olduğunu üân etmekte gösterdiği cesarettir. Nitekim, merhum üstad Hüseyin Cahit Yalçından tevarüs edilen Tanin antetinin altında, ince dişi bir klişede, "Günlük Sosyal Halk Gazetesi" ibaresi bulunmaktadır. Dev gazeteci Yalçının Tanini, 1946 da kapannıştı. Ancak Tanin ismî, beş sene müddetle imtiyazı yenilenmediğinden sahipsiz kalmıştı. Tanin ismine Törehan açıkgözlük ederek konmuşşa da, onun da unutkanlığına gelmiş ve imtiyazım yenüemiştir. Neticede Tanin isminin imtiyazı müracaat eden Gülekin üzerinde kalmıştır. Taninin basma eski Vatancı, zoraki politikacı, gazeteci, mütemet Gülekofil İhsan Ada getirilmiştir. Tanin de, Sözcü dergisini himayesine almıştır.

Hâlihazırda merak edilen, gazetelere eğlenceli haberler yaratmakta mehareti müsellem Gülekin bir gazete patronu olandı basında aynı hüsnükabulü görüp göremiyeceğidir. Ulusun başından uzaklaştırılan ve C. H. P. yüksek kademelerinde nüfuzunu kaybeden hafifmeşrep Gülekin, kendisine siyasi destek ararken, pirinçten vazgeçip evdeki bulgurun endişesine düşmesi kuvvetle muhtemeldir.

Mevcut büyük gazetelerin satışlarımn düşmekte ve küçüklerin de kapanma tehlikesi ile karşı karşıya oldukları bir kriz devresinde, iki iddlalı ve büyük teşebbüsün esasen yoğun piyasaya pervasızca atılması, Türk basınında savanı dikkat gelişmelere yol açacaktır.

Teşekküller

Birlik kuvvettir

Koyu gri kruvaze elbiseli genç adam, yayıldığı sandalyesinden çevik bir hareketle doğrularak kalın çerçeveli gözlüklerini bunumun üzerine iyice yerleştirdi ve gevrek sesiyle

"— Meseleyi ideal ölçülerle ele almak ve feragat göstermek, işte o kadar" dedi.

Etrafına kümelenmiş Üniversite talebeleri kendisini dikkatle dinliyorlardı. Uzun boylu, nahif yapılı, es--- ve saçları katran kadar siyah ve parlak genç adamın adı Nejat Çermandı. Bahsettiği de, mazisi çok gerilere, 1900 yılına kadar giden, Türk Yüksek Tahsil Gençliğinin iki dev teşekkülü, 1916 da kurulan Milli Türk Talebe Birliği -MTTB- ile, 1948 de tesis olunan Türkiye Milli Talebe Federasyonunun »TMTF- birleştirilmesi meselesinde başarıyı sağlıyacak anahtarlardı.

Hâdise, geçen haftanın ikinci ya--sında, öncünün İstanbul Bürosunda cereyan etmekteydi, öncünün lstanbul Temsilcisi Çerman, şimdi öğrencilikle alâkası kalmamış olmasına rağmen, birleşme fikrinin yaratıcısı ve şampiyonudur.

Tuhaf olan, fazileti aşikâr birleşmenin, umumiyetle benimsenmiş olmasına rağmen, bir türlü tahakkuk edememesi ve Arap yalellisi gibi uzayıp gitmesidir. Evvelemirde, her iki tesekkülün de sayeleri ve temsil ettikleri zümre aynıdır. Ayrılık, gücün taksiminden başka fayda sağlamamaktadır. Ayrıca TMTF İle MTTB dolayısıyla Türk TÜksek Tahsil Gençliği arasında sık sık rekabet, fuzuli tartışma ve soğukluklar patlak vermektedir. Tecrübeler göstermiştir ki. İki teşekkülün varlığı, sâdece politikacıların yararına olmuştur. Bilhassa sakıt D. P. İktidarı, . bölünmüş güçle daha kolaylıkla başa çıkabilmiş ve birini diğeri aleyhine kullanarak her iki teşekkülün de murakabe görevlerini yerine getirebilmelerini önliyebilmiştir. Temsil yetkileri şüpheli de olsa, bâzı idarecileri türlü vaadlerle avladıkları veya kesenin ağzını açarak, beri yandan da polis gücüyle kendi adamlarım gerek MTTB, gerekse TMTF'nun başına oturtmağa muvaffak oldukları müşahede edilmiştir. TMTF ve MTTF, yekdlğerlerinln faaliyetlerini Istlyerek veya bilmiyerek baltahyagelmislerdir. Gelir kaynaklarının kifayetsizliğinden muhtaç bulunulan devlet yardımının temini de zorlaşmaktadır. Nihayet çirkin çekişmeler, zaman zaman bir keşmekeş manzarası arzeden teşekküllerine karşı Unlverslte ve yüksek okul talebelerinde antipati doğurmakta - dır. MTTB ve TMTF, birbirlerini yemekten vakit bulamadıklarından, dâvaları ihmal etmektedirler.

Aslında, mücadele yüksek kademelerde yapılmaktadır. Talebe teşekkülü idareciliğini müstakbel siyasi emelleri uğruna isim yapmak sevdasıyla kapmağa çalışanların ana ihtilâfları, birleşme halinde başa kimin geleceğidir. Şimdiye kadar yapılan beş birleşme teşebbüsü, daha ziyade MTTB idarecilerinin karşı koymasıyla, zahiren incir çekirdeğini dolduramıyacak bahanelerle, hakikatte post kapma endişesinden akamete uğramıştır.

Safhalar ve mücadeleler

27 Mayıstan sonra, M. B. K. rejimi, MTTB ile TMTP'nun birleşmesi konusu üzerine ehemmiyetle eğilmişti. İstanbul Vilâyetinin Hukuki Müşaviri Hukuk Fakültesi doçenti Aytekln Ataay başkanlığındaki komisyon, bir kanun tasarısı hazırlamak üzere ciddiyetle çalışmalara başlamış ve birçok esaslı prensipler vazetmişti. Meselâ bir fakültede veya yüksek okulda birden fazla talebe teşekkülü kurulamıyacaktı. Öğrenciliği meslek haline getirenler-ve siyasî partilerde vazife alanlar, talebe teşekküllerine giremiyeceklerdi. Fakat MTTB nin o zamanki Genel Başkam Taşar Özdemir İtirazı bastırmış, "Birleşme kanun zoruyla olamaz, benimsenip halledilmelidir" feryadını yükseltmişti. Tam o sıralarda meşhur 147'ler meselesi ortaya çıkmış, TMTF nun şiddetli protestosuna mukabil, halen yurt dışındaki İdlerden üçü tarafından İstanbul Vilâyetine çağrılan Özdemire, 114 sayılı kanun tasvip ettirilmiş ve demeci radyolarda defaatle yayınlanmıştı. Daha önce de, MTTB nin İstanbul Vilâyetinin müsadesiyle aç tığı talihsiz "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyasının efkârı umumiyede yarattığı tepkinin örtbas edil mesinde, bu sefer de TMTF nun mu halefetinden İstifade yoluna sapıl mıştı. Neticede o zamanki M.B.K ayrılığın faydalarına gene tecrübe lerle kanaat getirerek, hummalı ka nun tasarısı faaliyetini hasıraltı edi vermişti. Zaten. 147'lerin vasat yarat mak için propagandasına başladıkları ürpertici Ülkü ve Kültür Birliği projesinin altında yatan gizli maksatlar, Üniversite ve yüksek okul talebelerinde korku ve tereddüt yaratmış, birleşmeden muvakkaten vazgeçilmişti.

Nejat Çerman
İki elin sesi

Kulisi fasılasız devam «den birleşme fikri son ve en esaslı peklide, 16 Ocak 1900 da İstanbulda, Eminönü eski Halkevinde toplanan MTTB genel kongresinde meydana çıkarıldı. Birleşme fikrinin taraftarlarının desteğiyle, MTTB ninn eski Genel Başkanlarından Çerman, genel kongre başkanlığına getirildi.

MTTB ne paralel olarak, TMTF 1a çalışmalar yapmaktadır. BM Ankarada, diğeri İstanbulda iki komisyon kurulmuş. .13 Martta toplanacak TMTF genel kongresine sunulacak birleşme ile ilgili bir protokol hazırlamakla görevlendirilmiştir. Sâdece, genel kongre arefesinde daha ziyade şahsi post kavgası vs seçim taktikleri endişesine düşen TMTF yöneticilerinin, birleşme konusunda, bir dâvaya gönül vermiş Mmselere has bir çabalama içinde bulunduklarını söylemek zordur.

Birleşme meselesi, şu intikal günlerinde de halledilemediği takdirde, bütün ümidler suya düşecektir. Ufukta beliren birleşmenin tahakkukunlan sonra yapılacak iş başka talebe teşekküllerinin kurulamıyacagını ânir bir kanunla neticeyi perçinlemektir. Zira. birtakım maoeraperestarzı arzı endam edip fakülteler ve Yüksek okullarda yeniden dernekler kurarak, meydana çıkacak kudretli tek teşekkülün karşısına, başa grisi bir birlik veya federasyon tesisine yeltenmeleri, uzak bir ihtimal değildir.

YASSIADA DURUŞMALARI

Duruşmalar

Baş aktör yok

Geçen hafta boyunca türlü zahmete katlanarak Yassıadaya taşınanlar baş aktörlerden Celâl Bayarı göremeden döndüler. Tassıada Garnizon hastahanesinde tedavi altında bulunan düşük Cumhurbaşkanı, Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına bildirildiğine göre, soğuk algınlığından rahatsızdı ve tabip Albay Ziya Durukan imzası ile gönderilen raporda hastalığının, "Terakelt hali" -üst teneffüs yollarının iltihabı, nezlesi- olduğu belirtiliyordu. Duruşmaların büyük heyecanı ve ilgi çekicüiğine rağmen Bayann eksikliği doğrusu üzülünecek şeydi. Nitekim geçen hafta boyunca Yassıadayı ziyaret eden beş bine yakın vatandaş, sâdece düşük Cumhurbaşkanının sanıklar locasındaki 1 numaralı boş, tahta sandalyasını seyrettiler.

Bu boş sandalyayı, denilebüir ki, bütün hafta boyunca sâdece bir kişi görmemezlikten geldi. Bu da duruşmaların değişmeyen 2 numaralı sanığı düşük Başbakan Menderesti. Sabık Başbakanın kaçındığı, görmek istemediği ikinci bir sanık daha vardı. Bu da sanıklara ayrılan yerde kendisinin hemen arkasında oturan Ferit Sözendi. Menderesin aşk konusundaki meşru rakibi Ferit Sözen, doğrusu bir hafta önceki ani yüzleşmeye rağmen büyük olgunluk -!- gösteriyor, hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Bir bakıma Ferit Sözen umursamamakta haklı idi. Çünkü o, Suzan - Menderes münasebetini ilk gününden itibaren biliyor ve sevgili karısını bu gayrimeşru münasebete itiyordu. Evet, Ferit Sözen için değişen bir şey yoktu.

Gıcık Hüseyin ve diğerleri

Geçen haftanın başında Yassıadadaki tarihi yargılama salonunda İstanbul olayları sanıklarının sorgusu yapılırken arka sıralarda oturan dört DP. li sanık bilhassa ilgi çekti. Bunlar, münfesih D.P. nin Yassıada daki kuyrukları kahveci Ali İhsan Çilekeş, seyyar satıcı Kâmil Işıklıgil, seyyar satıcı Hüseyin Koçyıldır ve kahveci Hüseyin Kelleciydi. 30 Nisan nümayişleri sırasında Kumkapı bölgesinde üniversiteli gençleri doven, karakola götüren ve sabahlarkadar işkence eden bu dört sahte kahramah, Yassıadaya duruşma takip etmeye gidenler için doğrusal birer eğlencelik oldular. Bunlardan Gıcık nâmı ile tanınan Hüseyin Koçyıldır, Başkan Salim Başolun "Senin kipti olduğun iddia ediliyor" sorusuna, "Elhamdülillah ben müslümanim ve 1946 dan beri Demokratım" diye garip bir cevap verdi, kendisine gülenlere bakarak gülmeye çalıştı. Diktatör taslağı Menderesin cakalı cümlelerini tekrara çalışarak ifade vermeye yeltenen Gıcık Hüseyinin konuşmasını ilgiyle takip edenler arasında sanıklar locasının ön sıralarında oturan sabık Bakanlar da vardı.

Salim Başol
Menderesi terletti

Niyazi Bicioğlu
555. *K. yı anlattı*

Bunun ötesi..

İstanbul olayları sanıklarının sorgusu bittikten sonra Yüce Divan Başkam Salim Başol, düşük Başbakanın 27 Mayıstan önce D.P. Grup toplantılarında yapmış olduğu konuşmalardan pasajlar okudu, ihtilâl öncesinin, kızdığı zaman masaları yumruklayan, kriz geçiren değişmez Başbakanı Menderesi düşünen dinleyiciler, ellerinde olmadan gülümsediler. D.P. Grup toplantılarında: "Bunun ötesinde Tahkikat Komisyonu işin içine girmiştir. Cemal Yıldırım tevkif edilmiştir. Kübalının vekâlet emrine alınması için dünden itibaren teşebbüse geçilmiştir. Fakat tâli encümen bu sabah Kübalının tevkif edilmesini istedi. Zannedersem, Kübalı bir kaç saat içinde tevkif edilecek" diyen diktatör taslağı, şimdi Türk milleti adına hesap soran Yüce Divan Başkanının önünde eziliyor, büzülüyor ve "Tevkif kelimesi yanlış kullanılmış. Vekâlet emrine alınmasından bahsediyorum. Tevkif kelimesi ya benim ağzımdan yanlış çıkmış, ya da tutulan not neticesinde olmuştur" diyordu.

Dinleyici sıralarında oturanlar dahi, ayni mealde devam eden bu cevaplar karşısında terlediler, sıkıldılar ve "Bu muymuş Menderes?" demekten kendilerini alamadılar.

Bir yolculuk

Geçen hafta perşembe günü Yassıadada "İstanbul Olayları Dâvasında şahitler dinlenecekti. Sabah saat altıdan itibaren M.B.K. İrtibat Bürosunun önü yine dolup taşmağa başladı. Tam saatinde Dolmabahçeden hareket eden Fenerbahçe vapuru ağır ağır dümen kırarken, vapurun F bölmesinde siyah paltolu, beyaz saçlı, kısa boylu, yaşlı bir âdarh, siyah gözlüğünün camlarını siliyordu. Etrafı bir saygı ve merak hâlesiyle çevrilmiş olan siyah gözlüklü şahıs, İstanbul Üniversitesinin değerli Rektörü Ord. Prof. Sıddık Sami onardan başkası değildi. Onarın yanında ise, Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Naci Şensoy, Ceza Hukuku

Ord. Prof. ü Sulhi Dönmezer vardı. Üniversite çevrelerini iyi tanıyanlar biraz dikkatlice baksalardı aynı grubun içinde Üniversite Genel Sekreteri Sait Turanı, Üniversite Tazı İşleri Müdürü Nâzım Özkanı,. Zat İşleri Müdür Muavini Hüsamettin Ünanı ve hattâ onblr yıllık rektörlük şoförü Mazhar Kayarı da seçerlerdi. On kişilik bu grup Yassıadaya, on ay önce içinde yaşadıkları bir olayı anlatmağa gidiyorlardı.

Yolculuk Heybeliadaya kadar gruplar halinde konuşmalarla geçti. Heybeliadada ise Yüce Divan Başkam Salim Başolun hâsta olduğu öğrenildi. İlgililer O günkü durulmada Divan üyesi Ferruh Adalının başkanlık yapacağım ifade ettiler. Aynı açıklama sırasında Sıddık Sami Onar, Sulhi Dönmezer ve Naci Şensoyun o gün şahit Olarak dinlenilmeyeceği de bildirildi. Böylece, duruşmalar başladığı günden beri Yassıadaya gidip Ur duruşma takip etmek isteyen üç ilim adamı, rahatça bir duruşma takip etine fırsatına da kavuşmuş oldukları için gayriihtiyari sevindiler.

Menderes her sabah olduğu gibi, perşembe sabahı da sol elinde lâcivert yağmurluğu, sağ elinde kararname ve kâğıt teman olduğu, halde, önüne bakarak duruşma salonuna girdi. Vefalı muhafızlarının arasında alışmış bir edayla tanıklar locasındaki 2 numaralı sandalyasına doğru yürüdü. İşte ne olduysa o anda oldu. Menderes duruşma salonundaki "C" tribününde geri planda oturan üç ilim adamı -Onar, Dönmezer, Şensoygörmüştü. Geriye dönüp çıkamazdı, selâm verecek yüzü yoktu. Çaresiz başını eğdi ve iskemlesine, yığılırcasına çöktü. Sabahtan akşama kadar başım sola veya safa oynatmaksızın, öylece kaldı. Diktatör taslağı sabık Başbakanın ne düşündüğü söylenemezdi ama, durumu gözden kaçmıyordu.

Duruşma açılınca Başsavcı Egesel Menderesten bir noktayı aydınlatmasını istedi. Acaba yaralanan polislere yapılan para yardımına paralel olarak yaralı Üniversite öğrencilerine bir yardım yapılması düşünülmüş müydü? Menderes önüne bakarak, cevap verdi :

"— Teessürle ifade edeyim ki, o günkü kargaşalıkta bunu düşünmedik".

Egeselin sorularına cevap veren sanıklardan biri de Dilâver Argun olda. Argun, 18 Nisan 1960 gecesi İçişleri bakanlığına çağınldığını söyledikten sonra, C.H.P. Genel Merkezi için yapılması istenenleri açıkladı. Sâdece bu "C.H.P. Plânı" düşük ikttrtaroı kötü emellerini tesbit eden tarihi bir vesikaydı. Argonun ima ettiğine göre bu plânın da kaynağı, D. P.iktidarı yıllarında bir komiteci yuvası olan Çankayadan geliyordu. Duruşmayı taklbedenlerin tüyleri adetâ diken diken oldu. Emniyet kuvvetleriyle baskınlar yapan, memleketin en büyük siyasî partisini, Atatürklün partisini kapatmayı düşünen siyasî çete bir defa daha lanetlendi.

Sapık bir polis...

Perşembe günü Fenerbahçe vapuruyla Yassıadadan dönenler zaman zaman Bumin Yamanoğlu ve Zeki Şahinden bahsettiler. Tutuklu bulunduğu koğuşta diğer tutuklu polislerle kavga ettiği için saçları kesilen Bumla Yamanoğlu ve suçluluk psikolojisi içinde olduğunu söyliyerek dilini sağa sola küstahça uzatmağa başlıyan Zeki Şahin, şahitlerin açıkladığına göre, üniversite olaylanmn eli tabancalı kahramanlarıydılar.

Bu arada şahit Nâzım Özkan, Bumin Yamanoğlunun Ord. Prof. Sulhi Dönmezere bağırarak söylediği bir küfrü Divan önünde tekrarlamaktan çekindi. Başsavcı Egesel o anda yerinde bir çıkış yaparak bu küfrü bizzat açıkladı ve tarihi zabıtlara aynen geçmesini sağladı. Bumin Yamanoğlu, kendisine "Ne yapıyorsun?" diye soran bir Ord. Prof. e -Özür dileyerek yazıyoruz- "Puşta bak, pusta!.." diye bağırmıştı. Doğrusu, sapık bir iktidarın sapık bir polisinden bundan başkası da beklenemezdi.

Hafta sonunda Yassıada Garnizon hastahanesinde yatan sabıkların sayısı ikiye yükseldi. Istanbulun düşük valisi Ethem Yetkiner "Gripal enfeksiyon" dan rahatsız olarak tedavi altına alınmıştı. Aynı gün 60 sanıklı Topkapı dâvası sona erdi ve karar için 27 Mart pazartesi günü saat 9.30 a kaldı.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fas

Sultanın ölümü

Geride bıraktığımız salı günü, Fasın başkenti Rahattaki Sultan sarayından yeşil ipek örtüye sanlı bir tabut çıktı. Tabutun arkasında Tunus Devlet Başkanı Burgiba, Başkan Kennedy'nin özel temsücisi Harriman, hemen bütün dünya devletlerinin elçileri sürüyor, tabut kapıdan çıkarken sarayın harem dairesinin kafesleri arkasından hıçkırıklar yükseliyordu. Harem dairesinin kafesleri arkasında yedi yaşlarında bir ufak kız da vardı. Küçük kız, etrafta olup bitenlerin mânasını anlamaktan uzak, iri yeşil gözleriyle tabutun arkasından bakıyor ve çok ötelere gidemeyen hatıralarım yoklaymca, hu kadar kalabalığı bir de Rahata ilk geldikleri gün gördüğünü düşünüyordu. Fakat o zaman yollara dökülenler bu tabutun içinde giden adamı çılgınca alkışlıyorlar, yollara çiçekler atıyorlardı. Şimdi ise herkes ağlıyor, dövünüyordu. Bu değişiklik nedendi? İri yeşil gözlü küçük kızın akla bunu anlayacak kadar büyümemişti.

Geçen salı günü Rabatta yapılan büyük törenle gömülen adam, daha ellibirinci yaşına yeni basmış Fas Sultanı V. Muhammed, tabutun arkasından bakakalan iri yeşil gözlü küçük kız da Prenses Emineydl. Prenses Emine, babası V. Muhammed daha Muhammed Bin Yusuf adını taşırken, Madagaskarda doğmuştu. Bilindiği gibi Fas 1956 yılma kadar bir Fransız sömürgesiydi ve Fransızlar, İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlığını istemeye başlayan hu ülkedeki çatlak sesleri bastırmak amacıyla, Fas bağımsızlığının önderi olan Muhammed Bin Yusufu önce Korsikaya, sonra da Madagâskara sürmüşlerdi. Fakat bütün hu tedbirler Fas milliyetçilerini yıldırmamış, Fransa 1956 yılında Fasa bağımsızlık Vermek sorunda kalmış ve Muhammed Bin Yusuf da, V. Muhammed adıyla ülkesine ve tahtına dönmüştü. Hiçbir Faslı V. Muhammedin Fas bağımsızlığı uğrundaki çalışmalarım unutamıyor, Sultam gerçek bir millî kahraman ve önder olarak görüyordu.

Güç bir miras

V.Muhammedin ölümünden sonra yerine oğlu Mulay Hasan geçti. Otuzikii yaşındaki Mulay Hasan, Fas tahtına II. Hasan unvanıyla oturur

Muhammed V
Sultan öldü, yaşasın sultan!

oturmaz karşısında çözüm bekleyen birsürü mesele buldu Doğrusu istenirse n. Hasan, Fasın idaresini çok güç bir devrede yükleniyordu. Güçlüklerin en önemli kısmı iç meselelerden doğuyordu. Bağımsızlık kazandıktan sonra Fasta hızla bir sanayileşme hareketi belirmiş, bunun sonucu olarak da büyük bir işçi kitlesi doğmuştu. Bu kitle önce Fas İşçileri Birliği adı altında bir sendika halinde teşkilatlanmış, sonra da Halk Kuvvetleri Milli Birliği adı altmda siyasi bir teşekkül kurulmuştu. Bu iki işçi teşkilâtı Fasta sol eğilimleri temsil etmekte ve halkın idareye daha fazla iştirakini sağlayacak parlömanter bir monarşinin kurulmasını istemektedir. V. Muhammed, iş başında olduğu müddet içinde, bu istekleri yumuşatmasını başarmış ve iç huzursuzluklar çıkmasını önlemişti, II. Hasan sol fikirlere pek sempati duymayan bir insan olarak tanındığına göre şimdi solcu unsurlarla sağcılar arasında büyük görüş ayrılıkları belirmesini beklemek yanlış olmaz.

Sağcılarla solcular arasındaki görüş ayrılıklarının kendini en fazla hissettireceği alan ise, öyle anlaşılıyor ki, dış politika alanı olacaktır. Bu ayrılıklar, esasen, daha V. Muhammed hayatta iken patlak vermeye başlamıştı. Gerek Faslı solcuların gün geçtikçe artan baskıları, gerek Moritanya meselesinde Batılı devletlere duyduğu kırgınlık sonunda V. Muhammed son günlerde yavaş yavaş Afrikanın uyuşmaz devletim safına doğru kaymış, hattâ Gana» Gine, Mali ve Birleşik Arap Cumhuriyeti başkanlarım hu yılın ilk haftalarında Casablanka'da bir masa etrafında toplamıştı. Bunun yanısıra, Sovyetler Birliğiyle de sıkı temaslar kurmaktan kaçınmamıştı. Sovyet Devlet Başkam Brejnev geçen ay Fasa bir ziyaret yapmış, bu vesile ile ortalıkta bol bol Fas Sovyet dostluğu sözleri dolaşmıştı. Fakat V. Muhammedin solcu çevrelerde iyi karşılanan bu davranışı sağcı çevrelerde hoşnutsuzluk yaratmaktan geri kalmıyordu. Eski Sultanın tutumundan hoşlanmayan sağcı çevrelerin başında, ordu geliyordu. Ordu ile V. Muhammed arasındaki görüş ayrılığı Kongo meselesinde bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştı. V. Muhammed uyuşmaz Afrika devletleriyle birlikte Birleşmiş-Milletlerin Kongodaki davranışını şiddetle tenkit ediyor ve Kongodaki Birleşmiş Milletler kuvvetleri Lumumba taraftarlarına yardım etmezse bu kuvvete verdiği askerleri geri çekeceğini söylüyordu. Halbuki Fas ordusu ileri gelenleri V. Muhammedle aynı fikirde değillerdi ve Fas askerlerinin Kongodan çekilmesine karşı cephe almışlardı.

İş başına geçtikten sonra, II. Hasan bu dış politika meseleleri üzerine dikkatle eğilmek zorundadır. II. Hasanın üzerine dikkatle eğilmek zorunda olduğu diğer bir dış politika meselesi de, Cezayirin durumudur. V. Muhammedin Fransaya karşı takındığı sert tavır Fası Cezayir üzerinde söz sahibi olmaktan uzaklaştırmış ve bütün ümitlerin Tunusa, bilhassa Başkan Burgiba'ya bağlanmasına sebep olmuştu. Başkan Burgibanuı Kuzey Afrikada gittikçe artan prestiji, eski Sultam ürkütmüş ve hele Moritanya meselesinden sonra, Fasla Tunus arasındaki münasebetler çok sarsılmıştı. Bununla beraber Burgiba, eski dostunun ölümünü haber alır almaz Paristen Rahata koşmuştur. Fas başkentinden gelen haberlerden anlaşıldığına göre, V, Muhammede kargı son görevini yaptıktan sonra Burgiba derhal II. Hasan ile Cezayir konusunda görüşmelere girişmiştir.

Cezayir

Dağın ardındaki ümit

Güler yüzlü politikacı ak saçlarını elinin içiyle arkaya doğru iterken, etrafını saran gazetecilere:

"— Cezayir meselesinin çözümü artık yakındır. Birkaç hafta demiyorum, birkaç gün içinde Başkan De Gaulle bu konuda bize iyi haberler verecektir. Ben şimdi, ümitle bu haberleri bekliyorum" dedi.

Paris civarındaki Rembouillet şatosunun merdivenlerinde gazetecilerle konuşan ak saçlı politikacı, Tunus Devlet Başkam Habib Burgiba'ydı ve bu şatoda General De Gaulle ile yaptığı uzun bir görüşmeden sonra, gazetecilere Cezayir meselesinin çözümü konusunda iyimser olduğunu açıklamaktan kaçınmıyordu. Burgiba'ya göre De Gaulle kendisine Cezayir meselesini çözmek için tek çıkar yolun Cezayir halkına kendi geleceğini tâyin etmek hakkının verilmesi olduğunu söylemişti. iyi ama De Gaulle bunu yeni söylemiyordu. Fransız Devlet Başkam bunu her fırsatta tekrarlamış, Cezayirlilere kendi geleceklerini tâyin hakkının tanınacağı konusunda söz üstüne söz vermişti. Bütün güçlük, bu hakkın veriliş şekli üzerinde çıkmaktaydı. Cezayir milliyetçileri bu amaçla yapılacak bir referandum tertiplenirken kendi isteklerinin de göz önünde tutulmasını istiyorlar, bu isteklerini dikkate almayan bir referandumun Cezayir halkının gerçek temayüllerini ortaya koyamıyacağını ileri sürüyorlardı. Halbuki Fransız hükümeti, şimdiye kadar Cezayir milliyetçilerinin değil isteklerini, varlığım bile kabule yanaşmamıştı. Fransız hükümetine göre Fransa, Cezayirli milliyetçilerle referandum konusunda değil, olsa olsa ateşin kesilmesi konusunda görüşmelere girişebilirdi. Geçici Cezayir' hükümeti Cezayir halkını temsil etmekten uzak, bir çeteciler grubundan başka birşey değildi.

Fransız hükümeti bu görüşünü de-iştirmedikten sonra, Başkan Burgiba iyimserlikte haklı olamazdı. Fakat geçen haftanın ortasında Patisten gelen haberler General De Gaule'ün nihayet Cezayir milliyetçilerinin önemini anladığını gösterdi ve Burgiba'nm iyimserliğini hakir çıkardı. Evet, Fransız hükümeti Cezayir meselesine çıkar bir yol bulabilmek için Geçici Cezayir Hükümeti ile görüşmelere girişmeyi kabul ediyordu. Görüşmelerin yapılması için ateşin kesilmesi şartı aranmıyacak, Geçici Cezayir Hükümetinin temsilcileriyle hemen referandumun şartları üzerinde pazarlığa girişilecekti.

General De Gaulle
Anlaşmaya doğru

Güçlükler devam ediyor

De Gaulle idaresinin attığı bu yeni adımm ileri bir adım olduğuna hiç şüphe yoktur. Bu bakımdan Burgiba iyimser olmakta yerden göğe kadar haklı görünmektedir. Geçici Cezayir hükümeti üzerinde büyük bir nüfuz sahibi olduğuna güre Burgiba, Ferhat Abbasi De Gaulle'ün davetini kabule ikna edebilir ve Fransızlarla Cezayir milliyetçileri arasında görüşmelerin başlamasını sağlayabilir. Fakat, üzerindeki kül biraz eşelenince Cezayir meselesinin hâlâ eskisi kadar karışık Olduğu ortaya çıkmakta, ilk esen iyimserlik havası biraz bulanmaktadır. Cezayir durumunu güçleştiren unsurların başında, tıpkı eskisi gibi, Fransız sağcıları gelmektedir. Gerçi son referandum bunların azınlıkta olduğunu açıkça ortaya koymuştur ama, bu azınlık isteğine aykırı bir durum olunca Fransayı bir baştan öbür başa bulandırmaya yetecek güçtedir. Sonra, Cezayirdeki Fransızlar da hâlâ anlaşmaya giden yol üzerinde büyük bir diken gibi durmaktadırlar. Cezayir milliyetçileri De Gaulle idaresinin bu konuda isteyeceği garantilerin ne kadarım vermeye yanaşacaklardır? Nihayet, Cezayirdeki Fransız ordusu da iki taraf arasında bir soru işareti gibi durmaya devam ediyor. Cezayir milliyetçileri sıhhatli bir referandumun ilk şartı olarak Fransız ordusunun Cezayirden çekilmesini isteyecektir. Fransız silâhlarının gölgesinde yapılacak bir referandum ne kadar dürüst, ne kadar gerçeklere uygun olabilir? Bu bakımdan, her köşesini Fransız askerlerinin tuttuğu bir Cezayirde yapılacak referandumun sıhhati elbette ki bütün dünyada tereddütle karşılanacaktır. Fakat Fransız ordusunu Cezayirden geri çekmek de doğrusu kolay bir iş değildir, İkinci Dünya Savaşının bittiği günden buyana sömürge savaşlarında hezimetten hezimete uğrayan ordunun yeni bir hezimete daha tahammülü kalmamıştır. De Gaulle iki taraf arasında bulunacak bir hal çâresinin Fransız ordusunun prestijini en çok koruyan bir hal çâresi olmasına dikkat etmek zorundadır. Bu ise, Cezayir milliyetçilerinin istekleri ile nasıl bağdaşacaktır?

İşte ortada esen iyimserlik havasına rağmen geride bıraktığımız hafta içinde bütün bu bilinmeyenler hâlâ cevapsız kaldı. Halbuki bunlasın cevabı bilinmeden, Cezayir meselesinde kesin bir çözüm yolu bulunmasına da, ne yazık ki, imkân yoktur.

Haberler

Bir açıklama

Geçen haftanın basında AKİS idarehanesine genç bir adam geldi. Oldukça tedirgin görünüyordu. Yazı İşleri Müdürü ile görüşeceğini söyledi. Kurtul Altuğun odasını gösterdiler. Altuğun odasına giren genç adam kendini tanıttı:

"— Ben Güngör Dilmen"

Kurtul Altuğ da "Midasuı Kulakları"nı görmüş ve çok beğenmişti. Bu değerli ve genç yazarı merak eder dururda. Hemen ayağa kalktı, yer gösterdi, kendisini tanımış olmaktan duyduğu memnunluğu belirtti.

Güngör Dilmen, bir kaç nezaket cümlesinden sonra "saded"e geldi. Dilmenin "saded"i şuydu: AKİS'in son sayısındaki "Sanat" sayfasında kendi adının da geçtiği bir fıkra yayınlanmıştı. Bu fıkrada Adnan Bentt-in Dünya gazetesinde yayınlanan yazısı üzerine Benk hakkında bâzı şeyler söylediğinden söz açılmıştı. Dilmen bu konuyu yalanlamak için gelmişti. Kesin olarak belirtiyordu ki, kendisi Adnan Benk hakkında "O, kendine bile tahammül edemez" gibilerden bir söz söylememişti. Bu hususun derhal açıklanmasını istiyor» du. Kurtul Altuğ, bu konuyu "Sanat" sayfasını hazırlıyan arkadaşıyla görüşeceğini, gerekenin yapılacağına emin olmasını, üzülmemesinii söyledi. Dilmen gitti. Hemen ardadan Altuğ telefonu açtı, "Sanat" sayfası yaza nnı buldu.

"— Biliyorsun ki" dedi, "AKİS, her şeyden önce doğru haber alan, o doğru haberleri değerlendiren bir der gidir. Bak, hakkında şikâyet yar. Güngör Dilmen geldi, bu haftaki fıkranda yazdığın şeyleri söylemediğini, kat'iyyetle söylemediğini belirtti. Ya lanlanmasını istiyor. Doğrusu bu, dergi için iyi bir not sayılmaz. Haber alma kaynaklarını, iyi seçmen yerinde olur. Sanat sayfasına yalanlama koymamız biraz tuhaf değil mi?"

Anlaşılan Yazı İşleri Müdürü kızmıştı. Sanat sayfası yazarı konuyu inceliyeceğini, üzülmemesini söyledi. Sonra da. kendisine hikâyeyi anlata nı buldu:

"— Yahu" dedi, "başımı derde sok tun işimden edeceksin beni be kar deşim Bak adam, ben böyle deme dim diye gitmiş şikâyet etmiş. Ne diye söylenmiyen sözü söylendi diye anlatıyorsun?"

Hikâyeyi anlatan, biraz duraladı, sonra başını sallayıp cevap verdi:

"— Kardeşim" dedi, "o sözler Güngör Dilmenin söylemesi gereken sözlerdi. Ne bileyim, ben sana Dilmenden teşekkür mektubu gelecek sandımdı. Demek Adnan Benkin hakkı varmış!"

Biri görmez biri duymaz

"Ulu ozan" nâmıyla mâruf İlhan Berk, Ankarada oturan üç sanatçıma Bursaya çağrılmasından bu yana pek sinirli görünüyor. Bu geziye çağrılmamasını da, Bursaya giden sanatçılardan biliyor. Bunların üçüne de iyice kırılmış. Kırılma ne kelime, iyice küsmüş. Geçen hafta içinde bir gün şair Salâh Birsel -Bursadaki sanat toplantısına çağrılmış ve geniş ilgi görmüştü- yalnız başına Sanatsevenlsr Klübünde oturuyordu. Biraz sonra da "ulu ozan" geldi. Birselin oturduğu tarafa baktı, onu gördü ama kızgınlığından ötürü görmezlikten geldi, gitti başka bir yere -o da yalnız başına- oturdu. iki şair dost böylece iki ayrı yerde, başka başka istikametlere bakarak bir süre tek başlarına oturdular. Birsel bu hâle içinden güldü. "Estiler!" diye düşündü. Bir yarım saat kadar sonra Birsel gitmek Üzere kalktı, kapıya doğru yürümeğe başladı ki, arkasından Berk seslendi:

"— Salâh! Salâh! Salâh!"

Birsel duymazlıktan geldi. İçinden de "Salâh, Salâh diye bağırman boşuna, sana kurtuluş yok" diye geçirdi. İlhan Berk, Birseli vestiyerde yakaladı, yumuşak bir sesle:

"— Salâhcığım" dedi, "benim gözlerim iyice görmez de onun için seni farkedemedim.."

Birsel paltosunu sakin bir eda ile giydi, Berke döndü:

"— Benim de kulaklarım pek iyi duymaz" dedi ve çıktı.

Bulundu!

Geçen haftaki "Kayıp Aranıyor" İlânımızı dizgiye vermiştik ki Dünya gazetesinde, Fikret Otyamın sağ ve salim bulunduğuna dair bir ilan çıktı. Bu ilânda doğu gezisiyle ilgili röportajlarının "Uy Babo" adıyla yayınlanacağı bildiriliyordu. Er tesi günü de Otyam, bu sayfada gördüğünüz resmi göndererek sağlığını teyid etti. -Bu hafta da sayfanın şanrı tekzible teyidden açıldı!- Ayrıca, tostlarım sağlığımı merak etmişler, gidip görüneyim" demiş, kalkmış AKİS'e gelmiş. Otyamın anlattığına göre, günlerce kurt izinden gitmesine rağmen, bir Allahın kurdu çıkıp da Otyamı yememiş.

Fikret Otyam
Kayıp bulundu

"— Ya sen?" dedik, "Sen kurt falan.."

Otyam boynunu büktü:

"— Vallahi ben de kurt falan yemedim. Nerde o şans birader? Bütün gezi boyunca o da bir kerecik, altı kişi bir cılız tavuk yedik. Bana bir lokmacık düştü!"

Kongre

AKİS'in bu sayısı elinize geçtiği sıralarda Sanatsevenler Klübünün olağanüstü genel kurul toplantısı da başlamış olacak. 27 Mayıstan sonra yeni bir anlayış ve hamleyle işe girişen Sanatsevenler Klübünün bu süre içinde azımsanmıyacak sanat Çalışmaları oldu. Gerçi hoşgörürlük sınırı biraz geniş tutulduğundan klübe üyelerden çok üye olmıyanlar devam etmeğe başlamışlardı. O kadar ki. gelen üyeler son zamanlarda oturacak yer bile bulamıyorlardı. Bu haklı bir tedirginlik doğuruyordu. Geçen haftanın başından beri üye olmıyanlann giremiyeceğini bildiren levhanın kimseye tesir etmediğini gören yöneticiler, kapıya kütük deftertyle bir görevli koymaktan başka çıkar yol bulamadılar. Böylece de, klüp eski sükûnetine kavuşur gibi oldu. Kongre sonunda yeni bir Yönetim Kurulu iş başına gelecek. Şimdiki yönetim kuruluna muhalif olanlar oldukça kesif bir kulis çalışması yaptılar. Esasen yönetim kurulu üyeleri de -nedense-, son zamanlarda birbirleriyle anlaşmamışlar, aralarından istifa edenler olmuştu.

Seçimlerde hissi hareketlerden uzak kalınması, hele tutumları, çalışmalarıyla klübe faydalı olmuş eski yönetim kurulu üyelerinin, değişiklik olsun gerekçesiyle, harcanmaması isabetli olacaktır.

Ciddi bir teşebbüs

Karşımızda kare biçiminde ve baştanbaşa Batık bir zevk ve anlayış çerçevesi içinde ele alınıp hazırlanmış bir dergi duruyor. Adı, "Mimarlık ve Sanat"

Mimarlık ve plâstik sanatlar alanındaki bilgisizliğimiz hepimizce bilinen bir gerçek. Hem bu durumu sadece geniş aydınlar kütlesi bakımından incelemek, değerlendirmek te yerinde bir davranış olmaz. Gerçekten de, mimarlık ve plâstik sanatların içine giren meslek dallarına nüfüz edildiğinde, buralarda da dünyada olup bitenlerden, yeni akımlardan, sanat yaratmasının yöneldiği amaçlardan haberdar bulunulmadığını görürüz. Bunun sebebini, "Bizim sanatçı yeniliklerden hoşlanmaz, iyiyi anlamaz. Türk aydım derseniz, plâstik sanatlar nerede, o nerede? Hem buna vakti mi var canım?" gibi basmakalıp sözlerle izaha kalkışmak ise, içinde bulunduğumuz acıklı durumu Şarklı bir tevekkül ve zihniyetle ifade yoluna sapmaktan daha ileri gidemiyecektir.

"Mimarlık ve Sanat", anladığımıza göre böyle bir duruma son vermek, Tûrkiyede de aktüel sanat problemlerine eğilen sanatseverler kütlesinin gelişmesine imkân hazırlıyacak ortamı yaratabilmek amacıyla iddialı olarak sahneye çıkıyor.

Derginin sahip ve Yazı İşleri Müdürü Yüksek Mühendis Mimar Bülent özer, 1933 yılında Kadıköyde doğmuştur. Orta ve lise öğrenimini, birincilikle mezun olduğu Fransız Saint Joseph Okulunda yapan Özer, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinden diplomalıdır. 1958 Nisanından bu yana Mimarlık Fakültesinde asistan olarak vazife görmekte, bu arada Bina Bilgisi III. Kürsüsünde de "Modern Türk Mimarisinde Rejyonalizm İmkânları" konusunda bir doktora tezi hazırlamaktadır. Çeşitli defalar Almanyada mesleki stajlar yapmış olan Özer fransızca, almanca, ingilizce ve italyancaya vâkıftır.

48 sayfalık, iki ayda bir neşredilen ve kısmen kuşe kâğıda basılan derginin birinci sayısının ilk altı sayfası fransızca, ingilizce ve almanca özetlere ayrılmıştır. Büyük bir titizlikle ele alınmış bu çeviriler, memleketimizle ilgili konuları dışarıya tanıtabilme amacım gütmektedir.

KİTAPLAR

Destan Gece

(Vural Vahit Suiçmezin röportajı, Kitap yayınları, Röportaj bölümü I, Bas-Yay Matbaası, İstanbul 1960, 60 sayfa 200 kuruş).

07 Mayıs ve öncesi de pek çek büyük olay gibi ne yazık ki sanat dünyamızda gereken yeri bulamadı. Sağda solda yayınlanan bir iki kırık dökük şiir kitabı, bir iki özentili marş bestesi, birkaç yazı ve birkaç röportaj bu büyük destanı dile getirmekten çok uzak. Vural Vahit bu destanın hiç değilse bir köşesinden tutmuş, bir 29 Nisan gününü dile getirmiş.

Vural Vahit Suiçmez bir gazetecidir. 27 Mayıstan önceki günlerde, hem çok daha önceki günlerde, o Nisan hâdiselerinin dahi çıkmadığı günlerde polis coplarım yemiş, koma halinde hastahanelere kaldırılmış, D. P. devrinin terörünü bütün şiddeti ile sâdece vicdanında değil, bizzat bedeninde de yaşamış genç bir gazetecidir. 27 Mayısı doğuran günlerden birinde, 29 Nisanda îstanbulda Beyazıt meydanında, İstanbul Üniversitesinin bahçesinde kutsal Hürriyet Savaşım bir gazeteci olarak izlemeye gitmiş, kendini bu savaşın içinde bir savaşçı olarak bulmuş, "Kanlı Perşembe" diye adlandırılan perşembenin sonrasındaki gün, bütün bir Üniversite gençliğinin Üniversitenin bahçesinde dayanışına karışmış, bir geceyi o gençlerle birlikte geçirmiş, bir mutlu sabah gelecek diye sabahları beklemiştir.

Vural Vahitle birlikte bütün Türk gençliğinin, bütün Türk milletinin beklediği mutlu sabah, o 20 Nisandan bir ay sonra. bir 27 Mayıs sabahı gelmiştir. Vural Vahit, o mutlu sabahı gören mutlu Türk gençlerin*den biridir. 27 Masasın sarhoşluğu içinde 29 Nişanı unutmamış, tuttuğu notlardan, o gün yaşadıklarım oturmuş bir bir dile getirmiştir. İşte, elli sayfalık Destan Gece adlı kitap bu notlardan meydana gelmiştir.

Destan Geceyi okumak bir yürek işi. İnsan bu kitabı okurken, ister istemez 27 Mayıs öncesinin havasına giriyor. Dudaklar kenetlenip, yumruklar sıkılıyor. Bir kere daha, 27 Mayıstan önceki günleri yasıyor. Vural Vahit kitabım yazarken ilinden geldiği kadar satırlarını şiirlendirmiş. Şiirlendirmese de olurdu. Bir gençliğin hürriyet mücadelesi zaten bizatihi şiirdir, bizatihi destandır. Vural Vahit bu arada olayları tâ içinden görmüş bir müşahittir. Ama dikkatli, meslek alışkanlıkları içinde keskin gözlü bir müşahit. Her hâdiseyi en can alacak noktasından yakalamış, tutup tutup orta yere koyuvermiştir.

Vural Vahit yazdığı önsözde kitabım şöyle tanıtıyor: "İşte bu kitap o zalim karanlığın gecesini anlatır. Destan Gece, ilk kelimesinden son kelimesine kadar, o gece yaşanırken yazılmış, ya da o geceyi yaşayan tek gazetecinin, o geceyi yaşarken tuttuğu notlardan doğmuştur. Bu kitaptaki konuşmalar, o geceyi yaratan Üniversite gençlerinin konuşmalarıdır. Bu konuşmalar, yarınki kuşaklara özgürlük savaşının anlamını duyuracak belge değeri taşıyor. Destan Gece, biraz da bu belgeler yarınlara kalsın diye çıkıyor."

Vural Vahit Suiçmezin kalemi bundan sonrasını bir sinema senaryosu gibi ele almıştır. Önce 29 Nisan gününün Beyazıt meydanı, Üniversite bahçesi anlatılıyor. Üniversitenin Beyazıt meydanına bakan bahçe kapısının burçlarında dövizler: "Beş şehit verdik", "Katil polis", "Diktatöre ölüm!". Bütün bunlar beyaz kartonların üzerine kan rengi mürekkeplerle, kimbilir belki de gerçek kanlarla yazılmıştır. Bahçenin dışında asker ve polis, içinde öğrenciler kaynaşıyor. Saatler saatleri kovalamaktadır, Öğrenciler birbirlerine kenetlenmiş, bahçeden ne bir adım geri çekiliyorlar, ne de dağılıyorlar. Ardarda konuşmalar yapılıyor, şiirler okunuyor. -Bu sırada bir genç yüksekçe bir yere çıkmış arkadaşlarına sesleniyor. Bir yeni marş düzenlenmiştir. Bu marşın sözlerini yazdırıyor. Binlerce öğrenci ellerinde kalem kâğıt, arkadaşlarının yazdırdığı satırları kâğıda geçiriyorlar. Yazılan bu marş biraz sonra Üniversite bahçesinden yükselecek ve bütün yurda dağılacaktır: "Olur mu böyle olur mu? — Kardeş kardeşi vurur mu? — Kahrolası diktatörler — Bu dünya size kalır mı?"..

İşte Vural Vahitin dile getirdiği bir tablo. Bir destan tablosu. 29 Nisan akşamı saat 20.05:

"Postahaneye gidiyorum. Üniversite postahanesine. Telefonların önünde kapıdan dışarıya taşan kuyruklar. Evlerine, analarına, babalarına, kardeşlerine telefon ediyorlar. Kızlar, erkekler.

— Merak etmeyin. Üniversite askerle çevrildi. İçerdeyiz. Bize birşey olmaz. Merak etmeyin, düşünmeyin bizi.

Dikkat ediyorum, kimse, ben demiyor, "biz" diyor.

Postahane Müdürü, Baş müdürle telefonla konuşuyor:

— Üniversitede memur olarak bir biz kaldık. Kapatamıyoruz burayı. Kapatsak kapıları kıracaklar, yine girecekler. Birşey değil, biz de kalırız ama, yiyecek birşeyimiz yok. Son ra ışıkları söndüreceklermiş. Gemici fenerlerimiz bile yok. Karanlıkta ne yaparız? .

Konuşmayı dinlediğim için dayanamıyorum. Beni bir öğrenci sanan müdüre sesleniyorum:

— Biz size gaz da, gemici feneri de, ekmek de buluruz. Amirinize bildirin.

Müdür, Baş Müdüre:

— Bize gaz da, gemici feneri de bulurlarmış.

Sesini alçaltıyor, bana duyurmamağa çalışarak devam ediyor:

— Ama siz durumu yine de Örfi İdareye bildirseniz. Birşeyler yapsalar...

Kabak başlı, pis sesli, sevimsiz bir adamdı bu. Belki de öyle değildi ama, o anda sesi kulağıma öyle gelmiş, yüzü gözüme öyle görünmüştü."

Bir başka sayfada bir başka saatte ise Beyazıt Beydanında, Üniversite bahçesinde olanları Vural Vahit şöyle anlatıyor:

"Gecenin içinde telörgü, süngü çemberi altında yükselen, olur mu böyle olur mu türküsü askerin kulaklarında çınladıkça başları öne eğiliyor, gözleri yaşarıyor.

Dikenli tellerin dışındaki bir onbaşı, ortalıkta dolaşan subaylara bile bakmadan bize doğru eğiliyor.

Güneş yanığı yüzünde iri kara gözleri olan bir Anadolu çocuğu. Ağlamaklı bir sesle, 'etmeyin be kardaşım diyor, 'kim vuracakmış sizi? Böyle yanık yanık söylemeyin allahaşkına, ağlatmayın bizi.'

Destan Gece işte bu hava içinde saat saat, dakika dakika tutulmuş notlardan meydana gelmiş. Dikkatle, ibretle okunacak bir kitap. Yassıadaya gidenlerin niçin gittiklerinden haberiniz yoksa, bu kitabı okumanız gerek. Eğer Yassıadadakilere acıyorsanız, gene bu kitabı okumanız gerek.

Amerikada Bir

Dondurucu bir soğuk vardı. Buffalo'nun meşhur Sheraton otelinin park sahaları tıklım tıklım otomobille dolmuştu. Yaşlı, orta yaşlı, genç ve çok genç birçok kadın ve genç kızlar, incecik yüksek topukları üzerinde kaymamağa çalışarak otele doğru yürüdüler. Şubatın ilk günleriydi, saat akşamın sekizine geliyordu. Vakıa Amerikalılar böyle soğuklarda dalma normal iş ve eğlence hayatlarım devam ettirmeğe alışmışlardı ama, o gece Sheraton oteline giren birçok kadınlar ne hafif müzikli yemek salonlarına, ne de ısıtıcı bar köşelerine doğru ilerlediler. Otele girer girmez kararlı ve azimkar adımlarla yan merdivenlerden üst kata çıktılar. Hepsi 4e O gece mühim bir iş başarmağa azmetmişlerdi. İkibuçuk ay içinde daha ilgi çekici bir kadın olacaklar, meşhur Dale Carnegie'nin karısı Dorothy Carnegie'nin yardımı sayesinde sihirli metodlarla kabuk değiştirivereceklerdL

Saadet Kursları

Üst kattaki birçok odalarda değişik konferanslar vardı, fakat çok geçmeden bir kapı açıldı ve siyah elbiseli cazip bir orta yaşlı kadın, misafirlerini karşıladı. Saçları kızıla kaçan bir sarıya boyanmıştı ve Amerikalı her İ| veya meslek sahibi bir kadında olduğu gibi gayet Manalıydı. Mrs. Thelma Herman Dorothy Carnegie'nin Buffalo'da açtığı kursun idarecisiydl. Amerikanın hemen her büyük şehrinde, kadınlara daha mesut olmanın yollarım öğreten böyle kurslar vardı. Tabii bu kurslar, Amerika ölçüsünde, oldukça da pahalıydı. Bunlara kaydedilen üyeler peşin olarak on dolar ödüyorlar, ikibuçnk ayda 85 dolar daha veriyorlardı. Gördükleri ders ise, haftada üç saatti. Ama işte bu üç saatte neler ve neler oluyordu...

Üç ay evvel iki kişinin karşısına çıkıp bir kelime konuşmaktan aciz genç bir kadın -çünkü bu tip insan Amerikada da mevcuttur- yüzden fazla kadının sıkışarak oturduğu bu otel odasında birdenbire çok serbest ve esprili bir hatip oluvermişti. Genç kadın misafirlere bu işi nasıl başardığım anlattı. Dorothy Carnegie'nin kursuna yazılmıştı. Bugün o kurstan mezun olmuştu ve kendi durumunda olan birçok genç kız ve genç kadınlara serbest konuşmanın bir alışkanlıktan ibaret olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Tabii bunun bazı "'türk"leri, kolaylıkları vardı ve Carnegle kursu işte bunu öğretiyordu.

Genç kadım yaşlı bir kadın takip etti. Genç yaşta kocasını kaybetmiş ve tek başına altı çocuğunu büyütmüştü. Ağır işçiydi. Fabrikalarda çalışıyordu Carnegle kursuna devam ettikten sonra kendine güveni artmış ve edindiği tecrübelerden istifade ederek işinin sahibi olmuş, serbest hayata atılmıştı. Şimdi çok daha az yoruluyor, daha çok para kazanıyordu, sosyal hayatı vardı ve mesuttu. İki kızım aynı kursa yazdırmak üzere getirmişti. Yaşlı kadından sonra kürsüye cazip lir genç kız geldi. Carnegie kursu bu genç kıza sevdiği elbiseleri utanmadan giyinmesini öğretmişti. Şıktı, hoştu, kendi kendine karşı güvenini kazandıktan sonra hayat öylesine değişmişti ki!.

Güven hissi, dış görünüş, intibak

Kürsüye genç ve yaşlı, hatta çok yaşlı, beyaz ve renkli birçok kadınlar çıkıp indiler. Kursun idarecisi Mrs. Herman dinleyicilerine onları bir bir takdim ediyordu. Misafirler kulak kesilmişlerdi. O gün Sheraton otelindeki bedava tatbikat dersine bir fikir edinmek için gelmişlerdi. Kursa kaydedilip kaydedilmemeleri Mrs. Thelma ile arkadaşlarını ikna kaabiliyetine bağlıydı.

Mrs. Thelma ilk önce meşhur Dale Carnegie'nin karan Dorothy Carnegie'nin açtığı bu kursların gayesini anlattı. Gaye, bir kadına kendi kendisini tanımaya yardım etmekten ibaretti. Bunun üç yolu vardı. Kadının kendi kendisine karşı beslediği güven hissini arttırmak, dış görünüşünü. İyi şekliyle meydana çıkarmak ve o kadının diğer insanlarla olan irtibatını tanzim etmek, intibakını ve dolayısıyla saadetini sağlamak...

Dorothy Carnegie kursları bir güzellik kursu de-» ğildir, bir "nazarî öğütler" kursu da değildir. Bun-* lara "hareket ve fiiliyat kursu" demek daha doğru-' dur. Üyeler birçok trüklerle, pratik yollardan, güçlüklerini yenmesini öğrenecekler, hiçbir imtihana tabi olmadan ve tazyiksiz, kendiliklerinden harekete geçeceklerdlr.

İnsan değişmez

Kursun, insanları değiştirmek gibi bir gayesi yoktur. Hattâ bahis konusu olan şey, insanı tashih etmek bile değildir. Fakat Dale Carnegie ile Dorothy Carnegie şuna inanmaktadırlar: Her insan ve her kadının birçok gizli kaabiliyetleri, meziyetleri, hatta görünmeyen güzellikleri vardır. Mesele, bunları bulup meydana çıkarmak ve göstermektir. Kursu takip eden üyeler kendi gizli kaabiliyetlerini, yardımla, keşfetmesini öğrenmekteydiler.

Kadınlar hakkında ötedenberi kabul ediledurmuş pek çok vanlış hükümler mevcuttur. Bunlar kısmen

"Kadın Toplantısı"

Jale CANDAN

ortadan kalkmakla beraber, yerine daima yenileri konmuştur. Yanlış hükümlerin bâzıları şunlardır: Kadınların kararsızlıkları, kadınların faal işlerde başarısızlıkları, kadınların erkeklerden Çabuk ümidsizliğe kapılmaları, bugünkü günde kadınların cazibe ve kadınlıklarını kaybetmeleri, kadınların hâdiselerin iki cephesini birden görememeleri ve bu dünyanın erkekler İçin yaratıldığı...

Carnegie kursuna devam edecek olan kadınlar bir de "test"e tâbi tutuldular. Bu kursta öğrenilecek birkaç kaide vardır. Bunlar muhtelif konular üzerindedir. Üyeler hangi konulan daha ilgi çekici bulmaktadırlar? İşte idareciler her şeyden çok bunu öğrenmek istiyorlardı.

En çok tutan sual

O geceki toplantıda kadınların çoğu "'başkalarının isim ve yüzlerini hatırlamak" tekniğini öğrenmek arzusunu göstermişlerdi. Bütün kurslarda Amerikalı kadınların en çok bu konu üzerinde durdukları. anlaşıldı. Zaten Amerikaya gelen bir yabancıyı en çok şaşırtan şeylerden biri, insanların isim öğrenme kaabiliyetidir. Lâf olsun diye takdim edildiğiniz herhangi bir kimse muhakkak sizi isminizle hatırlamak, muhakkak isminizi öğrenmek ister ve yabanca bir ismi dahi kolaylıkla hatırlar. Çünkü, bu Amerikalı için bir ilgi ve terbiye işaretidir, aynı zamanda bir nevi başarı yoludur. Bir satıcı sizi hatırladığını ifade ederse daha iyi iş yapacağına kanidir. Herhangi bir kimse, tanıştığı bir insanın ismini hatırlamak suretile sempati yaratacağından emindir. Gittiğiniz toplantılarda' ekseriya yakanıza isminizi taşıyan bir kâğıt yapıştırırlar ve karşınızdakiler size daha ilk andan itibaren gayet samimi bir şekilde ve küçük isminizle hitap ederler. Kaç yaşınızda olursanız olunuz bu değişmez Yaşlılara resmi bir şekilde hitap etmek ve burada bir nevi terbiyesizliktir. On yaşındaki çocuğa da küçük ismiyle hitap ederler, seksen yaşmdakine de...

Dorothy Oarnegie'nin verdiği teknik bilgiler sayeslnde birçok kadınlar birçok güçlüklerini kolaylıkla yenebileceklerine inanmaktadırlar. Bu kursta kimisi oturup kalkmasını, kimisi dış görünüşünü güzelleştirmesini veya parasını daha iyi harcamasını öğrenmektedir. Konuşma ve ikna etme kaabiliyetini, yeni insanlar tanımak korkusundan kurtulma enerjisini kazanmak, iş hayatmda daha çok başarı elde etmek! umumiyetle teferruata bağlı şeylerdir.

Jale Candan
AKİS Amerikada

Erkekleri ilgilendiren sual

O gece misafirler arasında iki erkek vardı. İstisnai olarak idareciler o gece kocaları da toplantıya davet etmişlerdi. Bunlar derslere iştirak edemiyeceklerdi ama, ilk toplantıda fikirlerini bildirebileceklerdi. Kendilerine sual sorulduğunda bu iki erkek te aynı sual üzerinde durdular: "Erkeklerle geçinmek için ne yaparsınız?" İki erkek te kadınlara en lüzumlu bilginin bu olduğuna kanaat getirmişlerdi. Toplantı dağılırken idareciler bu erkeklerden birine yaklaştılar ve:

"— Doğrusu cesurmuşsunuz, sizi tebrik ederiz"! dediler.

Bu kadar icadın arasında çıkıp konuşmak doğrusu meseleydi Carnegle kursu dahi henüz bu meseleyi halledememiştir!..

Yücelin cenaze merasimi
Yüce bir değer göçtü

Ziyadesiyle üzgün görünen ve ağlamamak için kendini zorlıyan kısa boylu, yakınlarının yüleryüzlü görmeğe alışmış oldukları adamın adı Cahit Talasdı. Çalışma Bakanlığına tâyin edileli birkaç saat ya olmuş ya olmamıştı. Sevimli Profesör, Hasan Ali Yücelin naşı arkasından başını önüne eğmiş yürüyor ve hakikaten pek fazla üzüntülü görünüyordu.

Hâdise, geçen haftanın ortalarında bir gün Ankarada cereyan etti. İstanbuldan başkente taşınan Yücelin naşı törenle ebedî istirahatgahına nakledilmekteydi.

Yücel, 26 Şubat pazar günü saat 12.30 sıralarında, misafir olarak bulunduğu Ord. Prof. Tevfik Sağlamın evinde bir kalp krizi geçirdi. Tatlı tatlı sohbet eden değerli fikir adamının birden fenalaştığı görüldü. Kurtarmak için sarfedilen bütün gayretler boğa gitti. Yücel ebedi hayata intikal ettiğinde saatler 13.30'u göstermekteydi.

Değerli fikir adamının naşı İstanbuldan başkente getirildi. Yapılan tören kendisini sevenlerin pek fazla olduğunu gösteriyordu.

Başkentliler Hasan Ali Yücelin toprağa verildiği gün bir başka acı haberle daha karşılaştılar. Gene bir sevilen kişi, gene kalp krizi sonucunda gözlerini hayata yummuştu. Bu defa vefat eden C. H. P. temsilciler Meclisi üyelerinden Cafer Tüzeldi.

Tüzel, gerek avukatlar, gerekse politikacılar çevresinde sevilen, sayılan bir kişiydi. Ağırbaşlı ve olgun bir adamdı. Tüzelin ölümü meslekdaşlarını ve Temsilciler Meclisi üyelerini ziyadesiyle üzdü. C. H. P. lilere gelince iyi bir parlâmento adamı kaybettikleri için pek fazla üzüldüler.

*

Aslında, geride bıraktığımız hafta içinde başkentte hep üzücü olaylar cereyan etmedi. Polonya Sefaretinde verilen yemsk ve konser, sanat çevrelerini pek fazla ilgilendiren ve sevindiren bir hâdise oldu.

İki Türk sanatkârının okuduğu aryalar misafirleri ziyadesiyle neşelendirdi ve göğüslerini kabarttı. Solistler, soprano Sebahat Tekebaş ile bas Hilmi Girginkoçtu. Daha sonra bu grup gece klüplerinden birinde yorgunluğun acısını bol bol çıkardılar.

Ankara

Masal piyes

Küçük Tiyatro mevsimin üçüncü eserini, gene bir telif eserle, "Aşk ve Barış" la verdi. "Aşk ve Barış" Suat Taşerin ilk telif piyesidir. Dede Korkuttan, Yüğnek masalını almış, onu "barışçı" bir görüşle işlemiş, bu görüşe uygun bir sonuca bağlamış, piyes haline getirmiş. Yalnız piyes haline mi? Ankara Radyosunun temsil saatlerini ve "Cumhuriyet" sütunlarını takibedenler aynı masalı daha önce, gene Suat Taşerden, radyofonik piyes ve resimli roman halinde de dinleyip okuduklarını hatırlıyacaklardır.

"Aşk ve Barış"ın sahne versiyonunu, İzmir ve Bursa temsillerinden sonra, geçen hafta Ankarada seyredenler, güzel, arı bir dille karanlıkta masal dinletmekten pek ileri gitmediğini farketmişlerdir. Yazar, bu masal havasını daha iyi verebilmek için, hemen her sahnenin başında ve sonunda -Koro yerine koyduğu- "Anlatan"ı uzun uzun konuşturuyor. Suat Taşer, programdaki rol dağıtımına göre, kendi üzerine aldığı bu rolü, perde önüne çıkıp "oynasa", temiz diksiyonu, ifadeli konuşmasıyla onu "canlandırsa" durum belki değişecek. Ama -bilinmez hangi düşünceyle- bu rolü "canlandırmak" tansa -tâbir caizse- "öldürmeyi" tercih etmiş, yâni sözlerini tele veya plâğa söylemiş. Temsilde, kendisi gözükmeden, makine her akşam aynı sözleri tekrarlıyor, seyirci de hoparlörden dinliyor. Suat Taşerin karanlıkta, kapalı perde önünde, dinlenen sesi o kadar tatlı geliyor ki, daha perde açılmadan, salona bir rehavet çöküyor, perde açıldıktan sonraki sahnelerin hareketsiz konuşmaları da bu rehaveti devam ettiriyor. Artık seyirci bu ninniye kendini kaptırmaya muvaffak olabilirse Yüğnek masalını takibedebilecek, Canguza tutsak düşen Kazılık Kocayı, anasının kanımda bıraktığı oğlunun -daha onbeşindeki bu körpe çocuğun- Tekürün zindanından, iki çift tatlı sözle, nasıl kurtardığını görüp anlıyacaktır.

Aslı-.masal olduğu için "hareket" den çok "söz" ün, hattâ "anlatış"ın hakim olduğu eserde, Yüğnekin babasını istemek için Tekürün karşısına dikildiği sahne, dram malzemesi bakımından, en zengin sahne olarak beliriyor. Ne yazık ki burada da yazar, Tekürü ikinci plâna atıp baba ile oğulu, onun önünde, nazımlı, nesirli, uzun uzun konuşturuyor, bu malzemeden lâyıklyle faydalanmıyor. Onun için bu sahnede Teküre de, seyirci gibi, dinlemekten başka bir iş kalmıyor.

"Aşk ve Barış" temsilinden çıkarken tatmin edilen, daha çok, kulaklar ve gözler oluyor. Temiz, akıcı bir dil -tatlı bir ninni gibi de olsa- kulakları okşuyor. Bazı fazlalıklar, tekrarlar, aynı çeşitten lâflarla uzayıp gittiği halde... Hüseyin Mumcunun cici dekorları da bu masal havasım süslüyor, onu tamamlıyor. Hele ikinci tablonun çadırlı, ağaçlı dekoru...

"Aşk ve Barış" klâsik masal edebiyatımızı sahneye çıkarmak, onu daha geniş topluluklara -yeni bir açıdan- duyurup yaymak için girişilmiş bir deneme, bir ilk adımdır. Bu ilk adım, şimdilik dil meselesini halledebilmişse, ona da sevinmek gerekir.

Taşerin "Aşk ve Barış"ı
İyi dil, kötü renk

Sahnedeki oyun

"Aşk ve Barış"ı Suat Taşer kendisi sahneye koymuş. Acaba iyi mi etmiş? İşi bir başkası üzerine alsaydı eseri biraz daha başka, daha tarafsız gözle görüp -bazı fazlalıkları, uzunlukları atarak- oyuna canlılık, hareketlilik kazandırabilir miydi? Kolay değil, ama belki...

Eserde rol alan sanatçılardan çoğu rollerini oynamıyor, sanki ezber okuyorlar. Kazılık Kocada Halûk Markalının, Gökçe Hatunda Süreyya Taşerin, Tekürde Doğan Başerin, Kınalı Kızda Gülgûn Kutlunun, II. Erde de Bakkal Saranın diri, ifadeli oyunlan olmasa "Aşk ve Barış" bir okul temsili olup çıkacak.

Kırık Hayatlar...

Yenişehirdeki Yeni Tiyatro da cuma akşamı program değiştirdi. Terence Rattigan'ın "Ayrı Masalar"ını afişten indirdi, yerine Lilian Hellman'ın "Kırık Oyuncaklar"ın çıkardı.

"Kırık Oyuncaklar"ı -Sevgi Sanlının tercüme kokmıyan tercümesinden- seyredenler, bu Amerikan piyesiyle "Ayrı Masalar" arasındaki ruh akrabalığını derhal farkedeceklerdir. Terence Rattigan'ın İngiliz çerçevesi içinde vermek istediğini, Lilian Hellman Amerikan çerçevesi içinde veriyor, ikisinde de tasvir edilen insan ruhudur. İnsan ruhunun derinliklerinde gizlenen arzular, tutkular, özleyişler...

Amerikalı kadın yazarın eseri, bu kıyaslamada, özü bakımından, şuuraltı isteklerin sebebolduğu şiddetli tepkiler, psikolojik yoğunluk bakımından ağır basıyor. "Kırık Oyuncaklar"ın bellibaşlı bir kişisi yok ki yazarın tuttuğu ayna karşısında ürpermesin, bir gülüşün, yahut bir hıçkırığın altında gizlemeğe çalıştığı, bir sırrı, bir sapık arzuyu, bir suçlu düşünceyi açığa vurmasın. Yazar, kişilerini teker teker tedirgin eden bütün kompleksleri, bütün korkuları ve günah yüklü düşünceleri yanyana, hattâ biribiriyle ahenkli bir bağlantı ve gelişme halinde işlemesini bilmiş. Ama şekil bakımından, bütün o gizli, suçlu isteklerin, duyguların uluorta ssöylenmemesi bakımından, Te-

rence Rattigan, İngiliz "tacte" ının inceliklerine bağlı kalan tekniği ile ustalığını belli ediyor.

"Kırık Oyuncaklar" seyirciye, hemen hemen bütün kişileriyle, bir "Kirnk hayatlar" zinciri sunuyor: New Orleans'daki ana baba ocağında, kendi halinde yaşıyan, yıllardır i§ hayatına atılmış, gençliklerini, güzelliklerini yitirmiş, evde kalmış, bütün sevgilerini, düşüncelerini üzerine titredikleri macera düşkünü, biraz palavra», ama iyi yürekli, hâlâ bir baltaya sap olamamış, yakışıklı küçük erkek kardeşlerine bağlamış iki kız kardeş. Bunlardan Carrie Berniersln erkek kardeşine duyduğu aşırı bağlılık, hele Lily ile evlendikten sonra sık sık geçirdiği şefkat ve kıskançlık krizleri, Anna'nın ikinci perdenin sonlarına doğru açıkladığı gibi, sapık, günah dolu bir sevgidir. Bir meslekte, bir işde dikiş tutturamamış, zengin olamamış, hayatı boyunca kendisini alabildiğine şımartmış olan kızkardeşlerinin, şimdi de çocuk denecek yaştaki karısı Lily'nin parasıyla yaşamak zorunda kalmanın kompleksleri içinde çırpınan Julian Berniers. Bu komplekslerle, muvaffak olmanın çâresini ötedenberi münasebette bulunduğu talihsiz bir kadınla kocası aleyhine giriştiği, karanlık bir arazi spekülâsyonunda bulan, küçük bir servet kazanmanın sevincine doyamadan, Carrie'nin ve karısının aldatılan kocaya durumu haber vermeleri üzerine, herşeysini kaybeden, üstelik erkeklik gururu yaralanan o delişmen delikanlı. Sevdiği kocasını kendisine bağlamak için felaketlere yol açmaktan çekinmeyen, en ıstıraplı ânlarında bile öz annesinden sıcak bir ilgi, biraz şefkat ve yardım göremeyen zavallı Lily. Sonra, uşağı ve şoförü zenci Henry ile kadınlığının sonbaharım, yalnız, herkesten, kızından bile uzak, keyfince yaşamak isteyen Lily'nin annesi Mrs. Albertine Prine. Nihayet hanımının bütün sevgiline rağmen ırkının ve mevkiinin verdiği aşağılık duygusu bütün benliğine sinmiş olan mahzun ve sessiz Henry Simpson...

Lilian Hellman bütün bu kırık hayatlardan derinliği olan, insanlık kokan bir dram çıkarmış.

Sahnedeki oyun

"Kırık Oyuncaklar"ı Yeni Tiyatroda sahneye koyan Ziya Demirel, "Arzu Tramvayı" nda denediği bir tarzın yeni ve başarılı bir örneğini vermiştir. Piyesin, her şeyden önce, bir atmosfer, b'r "cinsi" atmosfer piyesi olduğunu kavramış, realist bir oyun düzeni içinde, şuuraltı kıvranışlarını, psişik gelişmeleri iç yaşamadan kuvvet alan bir Sade ile belirtmenin en doğru yol olacağım anlamıştır. Onun için rejisinde yanlış denebilecek bir yorum, eserin havasına, yazarın maksadına aykırı düşen bir taraf yok.

Ziya demirelin oaşarısında, şüphesiz, olgun sanatçılarla, kuvvetli bir kadro ile çalışmış olmasının büyük payı var. En başta, piyesin en önemli kişisi olan Carrie Berniers'i canlandıran Mediha Gökçer geliyor. Mediha Gökçer, çok şuurlu, çok hassas bir kompozisyonla erkek kardeşine âşık olan bu yaşlanmış kızın dramını kudretle yaşatıyor.

Herşeyin farkında olan ve üç kardeşten sağduyusu en kuvvetli görünen Anna Berniers'de Muazzez Kurdoğlu sade, ölçülü ve çok zeki bir oyunla yeni bir tip bulmakta, onun derisine girmekte güçlük çekmemiş. Bu iki kızkardeş tipi için söylenebilecek tek şey, belki, daha yaşlı, giyim kuşam bakımından da daha babayani, hattâ biraz "rüküş" olmalarının, öbür kişilerle aralarına daha kuvvetli bir "contrastee", bir ayrıntı koyma imkânını verebileceğidir.

Erkek kardeşleri Julian Berniersde, bu tehlikeli rolde, Tekin Akmansoy başardı bir imtihan vermiştir. Neşeli, canlı, çocuksu sahnelerdeki başarısını ve sevimliliğini, son perdenin o maddi, mânevi yenilgi, çöküntü sahnesinde, finalde, yok edebilirdi. Tekin Akmansoy bu engeli ustalıkla aşmasını bildi.

Genç ve tecrübesiz karısı Lily'yi Hepşen Akar, çocukça saflığı, tazeliği, hattâ zavallılığı içinde, ona tehlikeli anlarda beliren tehlikeli kadınlığını da katmasını bilerek, isabetle canlandırdı. Annesi Mrs. Albertine Prine'da Nermin Sarova, olgunluk çağının aşk fırtınasına kapılmış, telliyle yaşayan kibar kadını, ağırbaşlı, çekici tarafları olan bir oyunla yaşattı. Ama oyununda, daha çok İngiliz kadın tiplerine uygun düşecek hür ağırlık fazlalığı var. Belki de hâla "Ayrı Masalar"ın havasından tamamiyle sıyrılamamış olmanın verdiği bir ağırlık,..

Sevgilisi zenci Henry Simpson'u Oğuz Karaali, sessizliği içinde bir hüzün ifadesi taşıyan ölçülü bir oyunla oynuyor. Ama onda da, bir Amerikan zencisinden çok, bir İngiliz asilinin ağırbaşlılığı var.

Tarık Levendoğlunun, Berniers'lerin oturma odalarını ve verandalarını gösteren tek dekoru, New Orleans evlerinin demir konstrüksiyon özelliğini de ihmal etmeyen ve esere havasını kazandırmakta payı olan güzel, canlı -"yaşanmışlığı" olan- bir dekor.

SİNEMA

Filmler

"Ölüm Korkusu"

Artık akşamları klasik müzik dinleyen, gazetelerde tarihî roman tefrikalarını takip eden, televizyonda uykusu gelen ve cinayet romanlarını kafiyen sevmeyen korku ve dehşet filmlerinin ustası Alfred Hitchcock, bir sinema yazarıyla yaptığı son konuşmasında:

"— Adım Hıtchcock'tır benim. Üstelik ben bu adın bir çeşit esiriyimdir. Eğer bir gün 'Snow White - Pamuk Prenses ile 7 Cüce'yi elime alsam, seyirci sonunda mutlaka ve mutlaka benden bir ceset bekleyecek. Ingrid Bergman ile "Under Cspricorn'u çevirdiğimde de böyle oldu. Film ne heyecanlı, ne de esrarengizdi... Ama seyirci bu bir Hitchcock filmidir diye tanı 103 dakika boyunca tüylerinin diken diken olmasını bekleyip durdu." demektedir.

Aynı bekleyiş, aşağı yukarı, Hitchcock'ın yeni filmi "Vertigo - Ölüm Korkusu"nda da seyircilerinin başına geldi. Gerçi seyircisine her filminde bir kaç cesedi seve seve armağan eden Hitchcock, "Ölüm Korkusu"nda bu yönden pek cimri davranmamaktadır ama, işi uzattıkça uzatmakta, kulağını da kolunu başının üzerinden aşırarak tersinden göstermektedir, Hitchcock, "The Wrong Man - Lekeli Adam"da olduğu gibi kendisini yanlış yollara saptıran yeni bir gerçekçilik oyununa "Ölüm Korkusu"nda girmekten kaçınmıştır. Gerçeği vermek, biçimciliği ve anlatım özelliği içinde Hitchcock için, bir çeşit tehlikeli kumardır. "Lekeli Adam"da oynamış ve kaybetmiştir.

"Ölüm Korkusu", bilinen Hitchcock kalıplarıyla ikinci ve yeni bir Hitchcock denemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, daha önce Gary Grant *ve* Ingrid Bergman"lı "Notorius . Aşktan da Üstüin"de denenen Hitchcock romantizmidir. Yalnız "Aşktan da Üstün"ün aşk unsurlarıyla gerekli Hitchcock unsurları, birbirlerine paralel yürütülmüştür. "Ölüm Korkusu", ince hesapçı bir katil ile emekli bir polis hafiyesinin serüvenidir. Kurbanım illa da bir tanık önünde öldürmek gibi hayli garip ve inandırıcı olmaktan uzak bir tutkuya sahip katil, bu amacına varmak için seyircinin kanını donduran ince hesaplara girişmektedir. James 8tewart burada emekli polis hafiyesini, Tom Helmore da katili canlandırmaktadır. Katil, eski okul arkadaşı polis hafiyesini uydurma bir hikâyeyle yola getirerek karısı Kim Novak'ın peşine taktırıyor. Hafiyenin usta oyuncusu James Stewart ile kabiliyetsiz ve kuş beyinli bir sarışın kukla olan Kim Novak arasında, giderek bir aşktır başlıyor. Sürekli o» larak geçmişteki bir hikâyenin baskısı altında tutulan kurban kadın, filmin en çürük yanı olan kaderciliğe boyun eğiyor ve ince hesapçı katilin çizdiği yorucu plânı aynen uygulayarak ölümüne koşuyor.

Hitchcock, seyircisinin sinirleriyle oynamaktan son derece zevklenen bir rejisördür, "Ölüm Korkusu"nun hikâyesine tam seyircisini de inandırıp kabullendirmişken, ters yüz edip gerisin geriye dönmekte ve hikâye içinde bir başka hikâyeyi işlemeye başlamaktadır. Hikâyenin akışı, sogümler, sonradan beklenmedik bir şekilde sert ve hızlı, çözülmeye başlıyor. Bu ikinci yarıda Hitchcock, kendisinden seyircisi ne bekliyorsa onları birerli ikişerli vermeye başlıyor. Korkuyu, heyecanı başarıyla veriyorken iş aşka gelip dayandı mı, değişmek sorunda kalan fakat bir türlü değişmeyen bir insanın çâresin çırpınışlarını konunun geçtiği büyük Amerikan şehrini yeni bir gözle görme çabasıyla örtbas etmeye kalkıyor ve -işin kötüsü- bunu başarıyor da.

"Tavşan Tuzağı"ndaki adam

Yurdumuzda rejisör Philip Leacock'ı yalnızca "The Spanish Gardener - İspanyol Bahçıvanı"yla tanıyoruz. Pek önemli bir yazar olmamakla beraber bizde epeyi bir üne erişen romancı A. J. Cronin'in gençlik ürünlerinden biri olan "İspanyol Bahçıvanı"nı Leacock, daha çok bir çocuk filmi açısından işlemiştir, O

James Stewart ile Barbara Bel Geddes "ÖlümKorkusu"nda

İğreti romantizm

nuçtan çok önce bu çeşit başka kanallarla değişliğinden, Hitchcock, Us tesinden rahatlıkla gelebileceği önceki hikâyesini bırakarak James Stewart ile Kim Novak'ın budalaca aşklarım anlatıyor. Aşk, "Aşktan da Üstün"de olduğu gibi gerekli Hitchcock unsurlarıyla birbirlerine paralel düşmediğinden, başka bir rejisörün elinde normal gözükecekken Hitchcock'ın "Ölüm Korkusu"nda yama gibi duruyor, sırıtıyor.

"Ölüm Korkusu", ancak ikinci yansından sonra açılıp düzelen ve Hitchcock'laşan bir filmdir. Romantizmin ağdalaşıp koyulduğu ilk birinci yarısında gevşekçe atılan dü-

filmdeki baba - oğul münasebeti, eski nesilden Carol Reed'in 'The Fallen Idol - Meş'um Kadın"ındaki temaya yakın bir yoldan ele alınıp işlenmişse de, Leacock'ın kendi kişiliği de açık saçık ortadadır. Yeni filmi "The Rabbit Trap - Tavşan Tuzağı" örnek bir dar bütçeli film çalışması sonucudur. Milyarlarca küçük insandan birinin, Eddia Colt'un -Ernest Borgnine- yaşama serüveninin küçük, fakat etkili bir dilimini anlatmaktadır. Borgnine'i sıra oyuncuları arasından çekip çıkaran "Marty" gibi, gerçeği olanca sıcaklığıyla kavrayıp bunu seyircisine de duyurabilmektedir. Chaplin'uı "Modern Times-

Asri Zamanlar"ındaki, çağının endüstrileşmesine bir türlü ayak uyduramayan ve giderek kişiliğini makineye yenilerek kaybeden yoksul Şarlo'su gibi, Leacock'ın Eddie Golfu da günümüzün iş ve insan münasebetleri arasında bocalayan, benliğini ve duyarlığını farkına bile varmadan kaybeden bir başka çağdaş Şarlodur. Karısı ve küçük oğluyla yıllık tatilini geçirmeye bir köye giden Eddie Colt'u, daha birinci gününde ger) çağırıyorlar. Eddie Colt, dönüp dönmemek arasında bir tereddüt geçiriyor. Yaşaması için çalışmaya, çalışması için de elindeki şimdiki işine ihtiyacı vardır. Bu korkuyla geri dönüyor, patronu Spellman'a -David Brian- durumu açıklayıp anlatmaya çalışıyor.

Kurulu bırakılmış bir tavşan kapanı, babanın aile düzeni içinde karısına ve oğluna karşı görevi ve kazanılmış bir itimadın ne pahasına olursa olsun devamını sağlayabilmek, Eddie Golfa sonradan pahalıya oturacaktır. Patron Spellman işten ve çalıştırdığı adamlarından gereği kadar faydalanmaktan öte bir kaygısı olmayan bir katı kişidir. O yüzden de Eddie Golfun söylediklerini anlamıyor. Anlamıyor, çünkü, çalışmada duyarlığın yeri yoktur, önemli olan geç kalmamak, Spellman'a ait bir iş gücünün yüzde altısını boşuna harcamamaktır. Eddi Colt ise, yaşamak için çalışmak zorundadır. Çalışmak için de bir işe sahip olması gerektir. Bu yüzden, işini kaybetme korkusuyla daha fazla dayatamıyor, kabulleniyor. Küçük oğlu evden kaçıp tavşanı kurtarmaya koşuyor, yarı yoldan geri çevriliyor. Bunlar, Eddie Colt'un babalık görevini yerine getirememenin verdiği tedirginliğini daha da arttıran olaylardır. Tine Spellman'a tavşan ve kapan hikâyeleri anlatmaya kalkıyor. Spellman işin selâmeti uğruna Eddie Colt'un gönlünü hoş etmek için ücretini arttırıyor, küçük oğluna da bir tavşan hediye ediyor. Bu bardağı taşıran son damladır. Eddie Colt, o anda tavşan tuzağına yakalanmış kendi tavşanlığının farkına varıyor ve isyan ediyor. Herşeyi yıkma pahasına da olsa ailesini topladığı gibi tavşanı kurtarmaya koşuyor ve tedirginliğinin ezici baskısından, ancak kapanın boş *V:* hiç bir tavşanın yakalanmamış olduğunu gördüğü anda kurtulup boşalıyor.

Anahtarlı Alaeddin

Billy Wilder'in "The Apartment - Garsoniyer"i de bir başka Eddie Colt'un, C. C. Baxter'in hikâyesidir. Wilder de Leacock gibi iş ve insan

Rejisör Billy Wilder
Eski toprak

münasebetleri üzerinde durmaktadır. Fakat onun tutumu ve görüş açısı Leacock'ınkinden daha değişiktir. Gerçekleri olduğu gibi -dana yumuşatarak ve daha duygulu Ur hale getirerek- verme yerine, işin asıl güç ve renkli olan yanım, taşlama yoluyla eleştirmeyi seçen Wilder, toplumun iş düzenini elindeki iyi komedyen Jack Lemmon'ın yardımıyla iyiden iyiye alaya alıyor. Wilder'den bir Leacock duygululuğu beklemek, meselâ bir saman yığınına düşen ufacık bir toplu iğneyi arayıp bulmak gibi saçma ve gülünçtür.

"The Apartment - Garsoniyer"de de bize bozulmuş ve tabiilikten uzak, yapmacık bir dünyanın görüntüsünü vermektedir. Burada hiç birşey,

yükselmek gayesiyle oturduğu apart manın dairesini amirlerinin evlilik dışı çılgınlıklarına sunan o zavallı sigorta memurunun hikâyesi kadar çekici olamaz. Küçük memurun sevdiği asansörcü kız -Shirley MacLaine- evli bir başka âmiri, personel müdürü -Fred MacMurray- tarafından dairesine getiriliyor. Evli personel müdürünün karısını boşayarak kendisini hiç bir zaman almıyacağı gerçeğiyle karşılaşan, aldatıldığını anlıyan yoksul asansörcü kız, intihara kalkışıyor. Küçük sigorta memuru yetişip kızı kurtarıyor. Bakıyor ve iyileştiriyor. Sonunda da iş yerindeki durumunun kötüleşmesine karşılık asansörcü kızı kazanıyor. Mes'ut oluyorlar ama, işsiz de kalıyorlar.

Şaheser yerine "iyi"

Bu hikâyenin ahlâk yönünün temeli kötüdür. Wilder'e göre sınıflandırılmış bir dünyada toplumsal başarı, ancak en düşük anlaşmalarla mümkündür. İnsanoğlunun ruh yüceliği yavaş yavaş eriyip kayboldukça, dalkavukluk çabası da artmaktadır. 'The Apartmen - Garsoniyer" bir bakıma bu düşük adamın hem savunulması, hem de mahkûm edilişidir. Ayrıca konu da bugüne kadar alışılagelmiş Amerikan çevresini hayli aşmaktadır. Konunun sebeplerini gerektiği ve yeteri kadar cevaplandırmamış olması, Wilder için şüphesiz iyi not sayılmıyor. Elinde bir "şaheser" varken bununla yalnızca "iyi" bir film yapabilmiştir. Wilder, böylece kendi zevkinin ve stilinin kurbanı olmuştur. Rejisör bu filmde, yaşadı--ı düzenin kötülüklerini perdeye aksettirerek seyircisine sevdirmeye çalışmıştır. Meselâ bu arada, intihar eden Shirley MacLaine'e yapılan tıbbî müdahaleyi uzun uzun göstermekten kaçınmamaktadır. Bu bölümlerde bir komedi havası vermeden seyirciyi duygulandırmak mümkün olamıyor. Halbuki çirkin olan da, gö--- batan da budur ve bu çirkinlik, bu kör kör parmağım gözünelik filmin hemen bütün bölümlerinde vardır.

"Garsoniyer"de fotoğrafların siyahı gayet boldur, dekorlar baskılı ve hüzünlüdür, oyun güçlü ve imalıdır. Yapı ve anlatım yönünden Lubiteh geleneğine uygundur ama, onun canlılığı ve güzelliğinden de uzaktır. Yine "Garsoniyer"le Wilder'e göre, insanoğlu küçültücü bir yaşamada sürünmekte ve bu derin tiksintiden saflık özleyişi doğmaktadır. Kişileri düzenin bozulmasından ve toplumun çürümesinden ortaya çıkan ülkücü ve romantiklerdir. Wilder'in oyuncularım idaresi de komikliğe dayanmaktadır.

RAHAT !..
ÇÜNKÜ Emlâkinin idaresini
Türkiye
EMLÂK KREDİ BANKASI
EMLÂK İDARE SERVİSİ 'NE
HAVALE ETMİŞ
EMLÂK İDARE SERVİSİ:
• Gayrimenkulünüzü kiraya verir
• Kiralarını tahsil eder
• Ufak tamirlerini yaptırır
• Gayrimenkulünüzün satılmasını sağlar
Türkiye Emlâk Kredi Bankası

Bir çekilişte
YARIM MİLYON LİRA
Para ve Apartman dairesi ikramiyeleri
AKBANK
12 filsana kadar hesap açınız.
Vadeli her 100, vadesiz her 200 liraya bir kur'a numarası verilir

1961 YILINDA DA *daha* → **FAZLA....** *en*

90

APARTMAN DAİRESİ

Daima olduğu gibi bu sene de Türkiye İŞ Bankası, tasarruf sahiplerine en fazla Apartman Dairesi veren bankadır. Apartmanların her dairesinde 1 salon, 2 yatak odası, 1 yemek holü, banyo ve mutfak vardır. Talihliler diledikleri takdirde, Apartman Dairesi yerine 40.000 liralık para ikramiyesi alabilirler

ayrıca

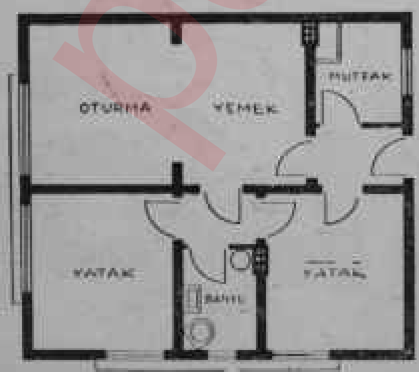
5.400.000

LİRA TUTARINDA ÇEŞİTLİ VE ZENGİN PARA İKRAMİYELERİ

cem'an

9 MİLYON

İş Bankasındaki vadesiz her 200, vadeli her 100 liranız için ayrı bir kur'a numarası alırsınız. Kur'a numaralarınızı keşidelerden 15 gün evvel hesabınızın bulunduğu Şubeden öğrenebilirsiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti